

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Облік і аналіз фінансових результатів на
ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Виконала: студент 2 курсу, групи 8.0711-оа-з-дн
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік і аудит»

Ю.С. Фатеева

Керівник д.е.н, професор, Проскуріна Н.М.

Рецензент к.е.н, доцент Гринь В.П.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Н.М. Проскуріна
«_____» _____ 2022 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Фатєєвої Юлії Сергіївни

1. Тема роботи: Облік і аналіз фінансових результатів на ПАТ «Запоріжжяобленерго»
керівник роботи: Проскуріна Неля Миколаївна, д.е.н., професор,
затверджені наказом ЗНУ від 09.06.2022 р. №641-с.
2. Строк подання студентом роботи: 01 грудня 2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності підприємства.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити теоретичне обґрунтування та аспекти поняття «фінансова звітність»; відобразити нормативні вимоги щодо складання фінансової звітності та різницю між концептуальними основами фінансової звітності МСБО та П(С)БО; запропонувати найбільш ефективні методи оцінок окремих статей звітності; на основі проведеного аналізу прибутку, показників рентабельності та ліквідності ПАТ «Запоріжжяобленерго», за 2018-2020 р., визначити шляхи підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 82 сторінки, 11 таблиць, 9 рисунків, 16 формул, 90 літературних джерел, 8 додатків.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Проскуріна Н.М., д.е.н, професор	19.08.2022	19.08.2022
2	Проскуріна Н.М., д.е.н, професор	16.09.2022	16.09.2022
3	Проскуріна Н.М., д.е.н, професор	07.10.2022	07.10.2022

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2022	виконано
2.	Написання вступу	липень 2022	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2022	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2022	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2022	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2022	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2022	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2022	виконано

Студент _____ Ю.С. Фатєєва
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Н.М. Проскуріна
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ В.В. Сьомченко
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 97 с., 3 розділи, 9 рис., 11 табл., 16 формул, 90 джерел.

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ, ПРИБУТОК, ОБЛІК, НОРМАТИВНІ ВИМОГИ, ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ, ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЗВІТ, ПІДПРИЄМСТВО, ЕФЕКТИВНІСТЬ

Об'єктом дослідження: є облік та аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.

Мета роботи: полягає у розробленні на основі здійсненого дослідження пропозицій щодо вдосконалення обліку фінансових результатів та шляхів підвищення ефективності господарської діяльності на прикладі ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО».

Методи дослідження: порівняльний аналіз, наукове обґрунтування, описовий метод, метод логічного аналізу і статичного аналізу, абстрактно-логічний метод, спостереження і порівняння.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

– запропоновано деталізувати рахунки обліку фінансових результатів. У результаті використання додаткових аналітичних субрахунків підприємство отримає можливість розділити весь виторг підприємства на доходи від реалізації товарів та інші доходи із застосуванням різних методів активізації продажу, що дозволить проводити більш детальний аналіз торговельної діяльності підприємства та приймати рішення щодо правильності застосування різних методів маркетингових інструментів;

– запропоновано запровадити регулярний поточний аналіз попиту такого товару на ринку та закуповувати той обсяг товару, який підприємство встигне реалізувати до того, як вийде його термін використання, для того, щоб

мінімізувати витрати із зберігання та списання такого товару;

– рекомендовано запровадити контроль за зміною дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а саме знаходження підходів та нових комунікацій з покупцями щодо їх своєчасної оплати за реалізований товар. Через несплату покупцями грошових коштів за реалізований товар підприємству ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО» не вистачає обігових коштів для покриття своїх зобов'язань, через що засновник підприємства регулярно здійснює додаткові внески до капіталу підприємства у вигляді грошових коштів для покриття таких витрат, тому саме контроль за зміною дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги є необхідним рішенням;

– рекомендовано для покращення ефективності діяльності та фінансового стану в цілому управлінському персоналу ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО» систему планування і прогнозування грошових потоків. Запропоновані такі заходи: системний та постійний фінансовий аналіз діяльності; організація обігових активів відповідно до існуючих вимог з метою оптимізації фінансового стану; впровадження управлінського обліку і на цій підставі оптимізацію витрат підприємства; розробка і реалізація стратегічної фінансової політики підприємства.

За результатами дослідження вперше було досліджено методику обліку доходів, витрат і формування фінансових результатів за видами діяльності в обліку і звітності; проведено аналіз фінансових результатів діяльності ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО» та розроблено заходи покращення фінансово-економічного стану підприємства.

Значення отриманих результатів полягає в розробленому та обґрунтованому в магістерській роботі проекті організаційно-економічного механізму фінансових результатів було представлено на розгляд ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО» та визначено можливість практичного застосування запропонованих заходів та пропозицій у практичній діяльності підприємства.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ВСТУП.....	11
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1 Фінансові результати як об’єкт наукового дослідження: економічна сутність та класифікація.....	16
1.2 Нормативно-правова база з організації обліку фінансових результатів.....	23
1.3 Методичні аспекти аналізу фінансових результатів підприємства...	29
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО»	
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	43
2.2 Вплив облікової політики на формування фінансових результатів підприємства	48
2.3 Облік та алгоритм формування фінансових результатів на підприємстві.....	65
2.4 Пропозиції щодо вдосконалення обліку фінансових результатів.....	75
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ«ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО»	
3.1 Сутність та показники аналізу фінансових результатів.....	79
3.2 Аналіз прибутку, показників рентабельності та ліквідності ПАТ «Запоріжжяобленерго»	86
3.3 Шляхи підвищення ефективності господарської діяльності	91

підприємства.....	
ВИСНОВКИ	95
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	98
ДОДАТОК А Складові облікової політики щодо обліку доходів та витрат і визначення фінансових результатів.....	108
ДОДАТОК Б Характеристика окремих факторів впливу на розмір фінансових результатів та рівень рентабельності.....	109
ДОДАТОК В Детальна інформація про підприємство.....	110
ДОДАТОК Д Звіт про фінансовий стан за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року	112
ДОДАТОК Е Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПАТ «Запоріжжяобленерго» за період, що закінчився 31 грудня 2020 року.....	113
ДОДАТОК И Звіт про рух грошових коштів ПАТ «Запоріжжяобленерго» за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року.....	114
ДОДАТОК К Звіт про зміни у власному капіталі за період, що закінчився 31 грудня 2020 року.....	115
ДОДАТОК Л Інформація за сегментами ПАТ «Запоріжжяобленерго».....	116

SUMMARY

Qualifying work contains: 97 pp., 3 sections, 9 fig., 11 tab., 16 form., 90 references.

FINANCIAL ANALYSIS, PROFIT, ACCOUNTING, REGULATORY REQUIREMENTS, FINANCIAL INDICATORS, ECONOMIC ACTIVITY, REPORT, ENTERPRISE, EFFICIENCY

The object of the study is the accounting and analysis of the financial results of the enterprise.

The purpose of the work: is to develop, on the basis of the conducted research, proposals for improving the accounting of financial results and ways of increasing the efficiency of economic activity on the example of PJSC «ZAPORIZZHYA OBLENERGO».

Research methods: comparative analysis, scientific justification, descriptive method, method of logical analysis and static analysis, abstract-logical method, observation and comparison.

The scientific novelty of the obtained results is as follows:

– it is proposed to detail the accounting accounts of financial results. As a result of the use of additional analytical sub-accounts, the company will have the opportunity to divide the entire revenue of the company into income from the sale of goods and other income using various methods of sales activation, which will allow for a more detailed analysis of the company's trading activity and to make decisions about the correctness of using various methods of marketing tools;

– it is proposed to implement a regular current analysis of the demand for such a product on the market and to purchase the volume of the product that the company will have time to sell before its expiration date, in order to minimize the costs of storing and writing off such a product;

– it is recommended to introduce control over changes in receivables for goods, works, services, namely, finding approaches and new communications with buyers regarding their timely payment for the sold goods. Due to the non-payment by buyers of cash for the sold goods, PJSC «ZAPORIZHJIAOBLENERGO» does not have enough working capital to cover its obligations, due to which the founder of the company regularly makes additional contributions to the capital of the company in the form of cash to cover such costs, that is why it is precisely the control over the change in the receivables debts for goods, works, services are a necessary solution;

– a cash flow planning and forecasting system was recommended to the management staff of PJSC «ZAPORIZHJIAOBLENERGO» in order to improve the efficiency of operations and the financial condition as a whole. The following measures are proposed: systematic and permanent financial analysis of activities; organization of current assets in accordance with existing requirements in order to optimize the financial situation; implementation of management accounting and, on this basis, optimization of enterprise costs; development and implementation of the company's strategic financial policy.

Based on the results of the research, the method of accounting for income, expenses and formation of financial results by types of activities in accounting and reporting was investigated for the first time; an analysis of the financial results of PJSC «ZAPORIZZHJIAOBLENERGO» was carried out and measures to improve the financial and economic condition of the enterprise were developed.

The significance of the obtained results lies in the project of the organizational and economic mechanism of financial results developed and substantiated in the master's thesis.

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ДАЕК – Державна акціонерна енергопостачальна Товариство;

ПАТ – Публічне акціонерне товариство;

КВЕД – класифікатор видів економічної діяльності;

ТОВ – Товариство з обмеженою відповідальністю;

чол. – чоловік;

млн. – мільйон;

грн. – гривень;

р. – рік;

МСБО – Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку;

НП(С)БО – Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку;

МСФЗ – Міжнародний стандарт фінансової звітності;

НБУ – Національний банк України;

МНМА – малоцінні необоротні матеріальні активи;

ВСТУП

Ринкова економіка обумовлює необхідність розвитку фінансового аналізу в першу чергу на мікрорівні, тобто на рівні окремих підприємства, оскільки саме вони (при будь-якій формі власності) складають основу народного господарства.

Аналіз фінансових результатів підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового покращення підприємств.

Кредитори та інвестори аналізують фінансовий потенціал підприємств, з метою мінімізації своїх ризиків за позиками та внесками, а також для необхідного диференціювання відсоткових ставок.

В сучасних умовах, аналіз фінансових результатів необхідно проводити для обґрунтованості бізнес-плану, обсягів виробництва та збуту продукції, вивчення внутрішніх та зовнішньоекономічних факторів, що на них впливають, тобто, з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Оцінка фінансових результатів підприємства необхідна не тільки управлінському персоналу, але і іншим користувачам інформації про фінансові результати, а саме:

- інвесторам, які приймають рішення про вкладення капіталу в проекти, що реалізує підприємство;
- кредиторам, які видають при потребі комерційні та інші кредити підприємству;
- аудиторам для перевірки звітності і господарської діяльності підприємства з метою розробки рекомендацій щодо ведення бухгалтерського обліку;
- керівникам маркетингового та рекламного відділів, які на основі цієї інформації створюють стратегію просування товару на ринок.

Розгляду теоретичних та практичних питань в аналізі забезпечення ефективності функціонування підприємств та удосконалення організаційно-

економічного механізму приділяли увагу вітчизняні та закордонні вчені. Особливий інтерес у дослідженні даної теми був у науковців: К. Маркса, Й. Шумпетера, Ф. Перу, У. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо, Ф.Ф. Бутинця, А.Б. Борисова, А.Д. Мочерного, С.Л. Лондара, О.В. Тимошенко, Н.П. Кондракова.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у розробленні комплексної інтегрованої моделі оцінювання фінансових результатів підприємства, що враховує його складну внутрішню структуру, на основі здійсненого дослідження існуючої на ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО» системи показників та методів оцінювання фінансових результатів.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розглянути теоретичні основи аналізу фінансових результатів підприємства;
- надати загальну характеристику діяльності підприємства;
- проаналізувати нормативно – законодавчу базу, відносно питань обліку фінансових результатів та питань, пов'язаних з можливістю банкрутства підприємства;
- провести аналіз фінансових показників діяльності підприємства;
- вивчити структуру майна підприємства та коштів, вкладених в нього;
- проаналізувати фінансову стійкість та платоспроможність підприємства;
- розробити заходи щодо поліпшення фінансових показників підприємства.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи застосовувалася сукупність загальних та специфічних наукових методів: економічний та фінансовий аналізи, статистичний, графічний, групування, економіко-статистичний, методи аналізу та синтезу, метод узагальнення результатів дослідження і т.д. Економіко-математичні методи використані для створення системи оцінювання ефективності діяльності компанії. Також було використано

методи теорії пізнання, які допомогли розглянути та охарактеризувати суть, значення та особливості формування організаційно-економічного механізму ефективного управління підприємством, а також дослідити наукові підходи щодо ефективності його фінансово-господарської діяльності.

Об'єктом дослідження є процес обліку фінансових результатів та алгоритм формування фінансових звітів на ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО».

Предметом дослідження є методика та організація обліку фінансових результатів на підприємствах із застосуванням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) в умовах використання сучасної комп'ютерної техніки та адаптації економіки України до ринкового середовища.

Розроблений та обґрунтований в кваліфікаційній роботі проект організаційно-економічного механізму фінансових результатів було представлено на розгляд ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО» та визначено можливість практичного застосування запропонованих заходів та пропозицій у практичній діяльності підприємства.

Інформаційна база дослідження представлена матеріалами навчальних посібників та підручників, наукових статей, інтернет-джерел, даними бухгалтерської звітності досліджуваного підприємства та внутрішньою корпоративною інформацією.

У зв'язку із Указом Президента України №64/2022 від 24.02.2022 р. щодо введення на території України воєнного стану, кваліфікаційна робота, як і бухгалтерія на Підприємстві, проводилася дистанційно. Також у зв'язку із перенесенням терміну надання фінансової звітності, практичний аналіз та дослідження побудовані на основі фінансової звітності за 2020 рік.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних, методичних і організаційних положень системи обліку фінансових результатів для забезпечення інтересів користувачів в сучасних економічних умовах.

У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

- запропоновано деталізувати рахунки обліку фінансових результатів. У результаті використання додаткових аналітичних субрахунків підприємство отримає можливість розділити весь виторг підприємства на доходи від реалізації товарів та інші доходи із застосуванням різних методів активізації продажу, що дозволить проводити більш детальний аналіз торговельної діяльності підприємства та приймати рішення щодо правильності застосування різних методів маркетингових інструментів;

- запропоновано запровадити регулярний поточний аналіз попиту такого товару на ринку та закуповувати той обсяг товару, який підприємство встигне реалізувати до того, як вийде його термін використання, для того, щоб мінімізувати витрати із зберігання та списання такого товару;

- рекомендовано запровадити контроль за зміною дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а саме знаходження підходів та нових комунікацій з покупцями щодо їх своєчасної оплати за реалізований товар. Через несплату покупцями грошових коштів за реалізований товар підприємству ПАТ «Запоріжжяобленерго» не вистачає обігових коштів для покриття своїх зобов'язань, через що засновник підприємства регулярно здійснює додаткові внески до капіталу підприємства у вигляді грошових коштів для покриття таких витрат, тому саме контроль за зміною дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги є необхідним рішенням;

- рекомендовано для покращення ефективності діяльності та фінансового стану в цілому управлінському персоналу ПАТ «Запоріжжяобленерго» систему планування і прогнозування грошових потоків. Запропоновані такі заходи: системний та постійний фінансовий аналіз діяльності; організація обігових активів відповідно до існуючих вимог з метою оптимізації фінансового стану; впровадження управлінського обліку і на цій підставі оптимізацію витрат підприємства; розробка і реалізація стратегічної фінансової політики підприємства.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на двох міжнародних науково-практичних конференціях; статті опубліковані фаховому науковому виданні, та в кафедральному збірнику наукових праць.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань і додатків. Основний зміст викладено на 97 сторінках друкованого тексту, 11 таблиць, 9 рисунків, 16 формул, 90 літературних джерел, 8 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Фінансові результати як об'єкт наукового дослідження: економічна сутність та класифікація

Метою діяльності будь-якого підприємства є позитивний фінансовий результат та знаходження шляхів його збільшення. Фінансово-економічні показники, які відображають ефективність діяльності підприємства, показують найчіткішу характеристику фінансового стану суб'єкта господарювання та надають уявлення щодо економічного потенціалу його розвитку.

Першими спробували дати визначення прибутку в XVII столітті меркантилісти А.Р. Серра, Т.Б. Ман, Ж.Б. Кольбер, А.Л. Ордин-Нащокін, І.Т. Посошков. Вони вважали, що «фінансові результати, які проявляються у вигляді прибутку, формуються в сфері обігу й торгівлі» [1] та є джерелом багатства. «Характерним для західних меркантилістів було те, що джерелом нагромадження та багатства країни вони вважали зовнішню торгівлю, а виникнення прибутку пов'язували зі сферою обігу і визначали його як результат звичайної торгової націнки на продані товари» [1]. Так, у своїх працях англійський меркантиліст Т.Б. Ман зазначав, що «нація не стає багатшою, коли щось споживається всередині країни; те, що один втрачає, інший виграє. Але все те, що вивозиться за кордон є, зрозуміло, прибутком» [1, с. 185].

«Італієць А.Р. Серра стверджував, що єдиним засобом збільшити грошові скарби країни є позитивний торговельний баланс» [1, с. 178]. «Генеральний контролер фінансів Франції Ж.Б. Кольбер рекомендував

«багато продавати сусідам та нічого в них не придбавати»» [1].

«З поступовим розвитком економічної думки, капітал із сфери торгівлі перетікав у виробництво. Саме в цей час виникає школа фізіократів, яка трактує аграрне виробництво головним джерелом багатства. Вона ототожнює його з багатством природи та зазначає, що воно виникає лише природним шляхом. Основною думкою фізіократів було те, що тільки за рахунок природної родючості землі відбувається зростання та накопичення багатства, а тому, виходячи з цього, відкидали можливість створення прибутку у сфері промисловості» [1, с. 157].

«Представники класичної економічної школи – відомі англійські економісти У. Петті, А. Сміт та Д. Рікардо – трактували прибуток, як особливу категорію фінансових результатів, та досліджували його у взаємозв'язку з процесом накопичення капіталу та факторами багатства суспільства. Вони вважали джерелом прибутку не кругообіг, а виробництво. А. Сміт стверджував, що першоджерелами будь-якого доходу є заробітна плата, прибуток і рента» [1, с. 167].

«Вчені-інституціоналісти Й. Шумпетер та Ф. Перу власні теорії прибутку будують не на основі умов ринку та конкуренції, а на характері поведінки різних соціальних груп та взаємодії неекономічних соціальних явищ. Дані теорії стверджують, що на фінансові результати впливають різні суспільні неекономічні інститути, такі як науково-технічний прогрес, держава, соціальні групи, профспілки та інше. Й. Шумпетер трактує прибуток, як результат специфічної природи діяльності підприємця, впровадження підприємцем нових поєднань факторів виробництва» [2].

«Важливий внесок у розвиток науки про фінансові результати зробив німецький вчений К. Маркс, який розкрив поняття додаткової вартості, яка, як зазначав німецький вчений в праці «Капітал», «створюється працею найманих працівників понад вартість робочої сили, а джерелом прибутку, в свою чергу, є додатковий продукт, який створюється у процесі виробництва та реалізується в сфері обігу»» [1].

«Загалом вищерозглянуті підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів за економічними школами» [1] узагальнені на рис. 1.1.

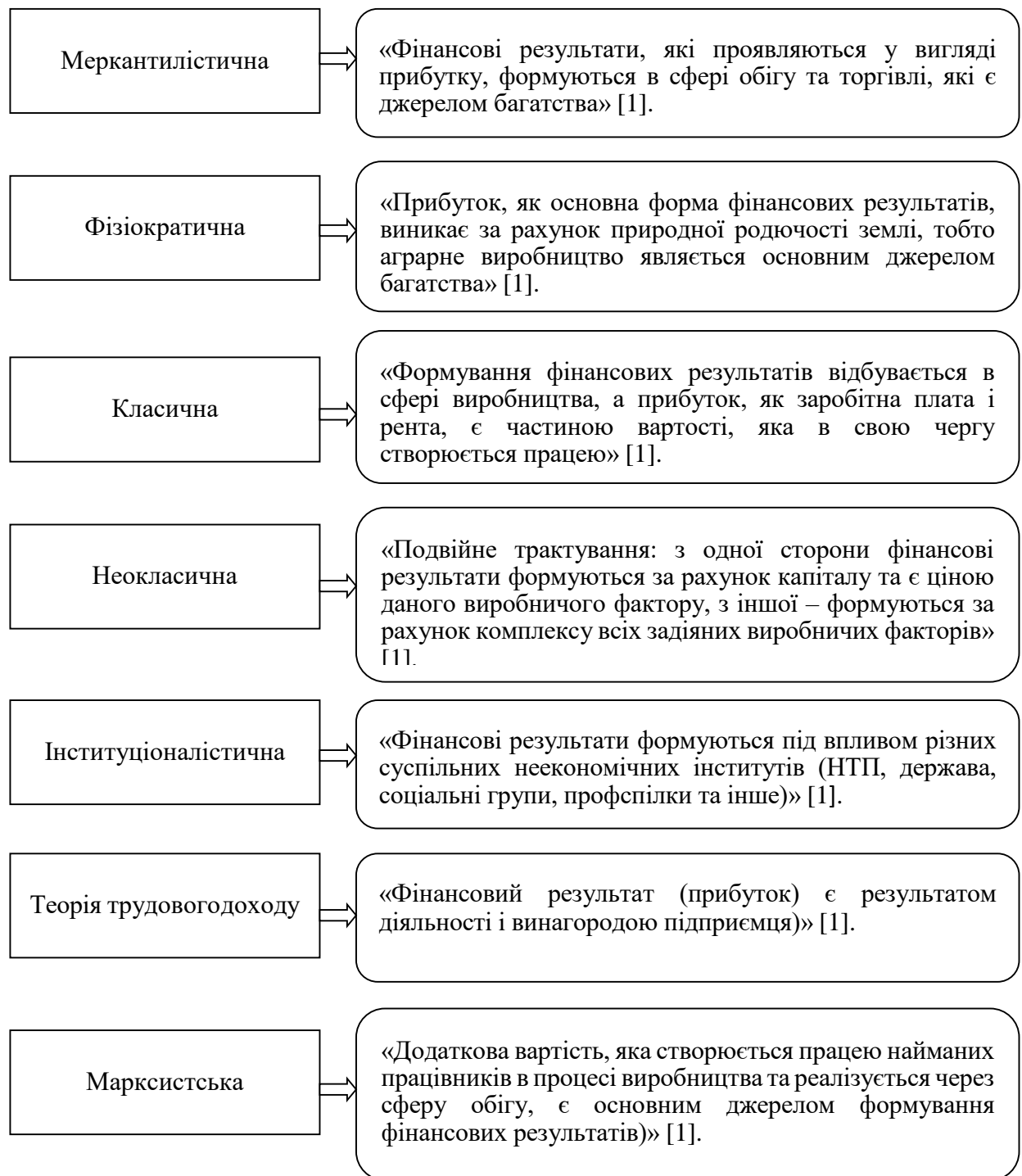

Рисунок 1.1 – Підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів різними економічними школами

Джерело: розроблено автором на основі результатів дослідження вітчизняних вчених

«Щодо визначення сутності поняття «фінансові результати» у сучасній

науковій та навчальній літературі, то дослідження літературних джерел дає підстави стверджувати про неоднозначність думок авторів щодо даної категорії» (рис. 1.2) [1].

Бутинець Ф.Ф.	«Фінансові результати – це прибуток або збиток організації. Зіставлення доходів та витрат підприємства, відображених у звіті» [3].
Голов С. Ф.	«Фінансові результати – це підсумки господарської діяльності підприємства або його підрозділів, приріст (зменшення) вартості власного капіталу, визначені шляхом зіставлення витрат з отриманими доходами» [4].
Грабова Н. М.	«Фінансові результати – це грошова форма підсумків господарської діяльності організації або її підрозділів, виражена в прибутках або збитках» [5].
Губарик О. М., Корінь А.М	«Фінансові результати – це приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період» [6].
Гуренко Т.О.	«Фінансові результати – зміна власного капіталу за визначений період у результаті виробничо-фінансової діяльності за звітний період» [7].

Рисунок 1.2 – Визначення в науковій літературі дефініції «фінансові результати»

Джерело: розроблено автором на основі результатів дослідження вітчизняних вчених

Значна кількість науковців розглядають економічний зміст фінансових результатів через їх «функції: нагромадження, стимулювання та розподілу. При позитивному значенні фінансових результатів (прибутку) проявляється функція нагромадження, тобто вони в даному випадку стають основним ресурсом для збільшення власних активів підприємства та сприяють розширеному відтворенню.

У випадку заохочення управлінських працівників підприємства та підвищення ставки заробітної плати по результатам виробничо-господарської

діяльності спостерігається функція стимулювання. А функція розподілу фінансових результатів відображається у привласненні та розподілі прибутку між підприємством, власниками та державою» [8].

На сучасному етапі розвитку економічної науки, «виокремлюють два принципові підходи до розрахунку фінансових результатів діяльності підприємства:

– метод порівняння доходів і витрат (метод «витрати-випуск») – «передбачає визначення прибутку (збитку) згідно принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, тобто визначається різниця між доходами і витратами для їх отримання у визначеному звітному періоді» [9];

– метод зміни чистих активів – проводиться визначення «приросту власного капіталу у звітному періоді як різниці між вартістю власного капіталу на кінець та на початок звітного періоду (якщо власний капітал на кінець звітного періоду збільшується, то господарюючий суб`єкт отримує прибуток, а якщо навпаки – збиток)» [9].

Такі методи відображені в основних нормативних документах, що регламентують порядок формування та обліку фінансових результатів діяльності підприємств: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [10], НП(С)БО 15 «Дохід» [11], НП(С)БО 16 «Витрати» [12], НП(С)БО 17 «Податок на прибуток» [13].

Дослідивши нормативно-правову базу України, було виявлено, що «в законодавстві не розглядається таке поняття, як «фінансові результати». У частині законодавчих актів з бухгалтерського обліку обґрунтовано лише сутність визначень «прибуток» та «збиток», а саме відповідно до НП(С)БО 1 прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов`язані з ними витрати; збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати» [14].

Визначення показників фінансового результату чинними нормативними документами узагальнено на рисунку 1.3.

ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

–«Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов`язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

– Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді

Рисунок 1.3 – Визначення показників фінансового результату чинними
нормативними документами

Джерело: розроблено автором на основі вивчення нормативно-правових актів

У Податковому кодексі України передбачено, що «прибуток

визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень кодексу» [17].

З вище сказаного слідує, що «досить велика частина науковців ототожнюють поняття фінансового результату із категоріями «прибуток», як додатній (позитивний) фінансовий результат, та «збиток» – як від'ємний (негативний)» [18]. Відмінності між прибутком та фінансовими результатами «зумовлені різним складом доходів та витрат, що використовують під час розрахунків, а також різним ступенем ідентифікації елементів, що їх формують. Зокрема складові, від яких залежить прибуток, не завжди можуть бути чітко ідентифіковані, особливо під час визначення економічного прибутку. На відміну від прибутку, складові фінансових результатів чітко ідентифікуються, ведеться їх облік, для їх визначення на рівні кожного суб'єкта господарювання існує база об'єктивних даних» [19].

Важливим є не лише розуміння сутності поняття «фінансові результати», а й знання їх класифікації. Їх можна класифікувати за значенням підсумкового результату, за періодом формування, за процесом формування фінансового результату, за змістом, за складом, за видами діяльності, за відповідністю, за джерелами формування, за характером використання. Більш детальну класифікацію фінансового результату можна побачити у Додатку А.

Поділ фінансових результатів за наведеними «класифікаційними критеріями підвищить аналітичність інформації в обліку для задоволення потреб різних груп користувачів. Це дозволить найбільш точно визначити у звітному періоді та спрогнозувати фінансові результати діяльності підприємства з урахуванням усієї сукупності факторів, що впливають на їх формування» [20].

1.2 Нормативно-правова база з організації обліку фінансових результатів

«Бухгалтерський облік спирається на широку законодавчу базу, яка регулює діяльність підприємства. Нормативна база – це відповідні закони, постанови, накази, інструкції, положення, методологічні рекомендації з обліку та аудиту, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік в Україні офіційно регламентований від визначення і первинної реєстрації об'єктів обліку до їх узагальненого відображення в звітності підприємства» [20].

«Система нормативного регулювання організації обліку доходів і результатів діяльності в Україні представлена чотирма рівнями» (рис. 1.4) [21].

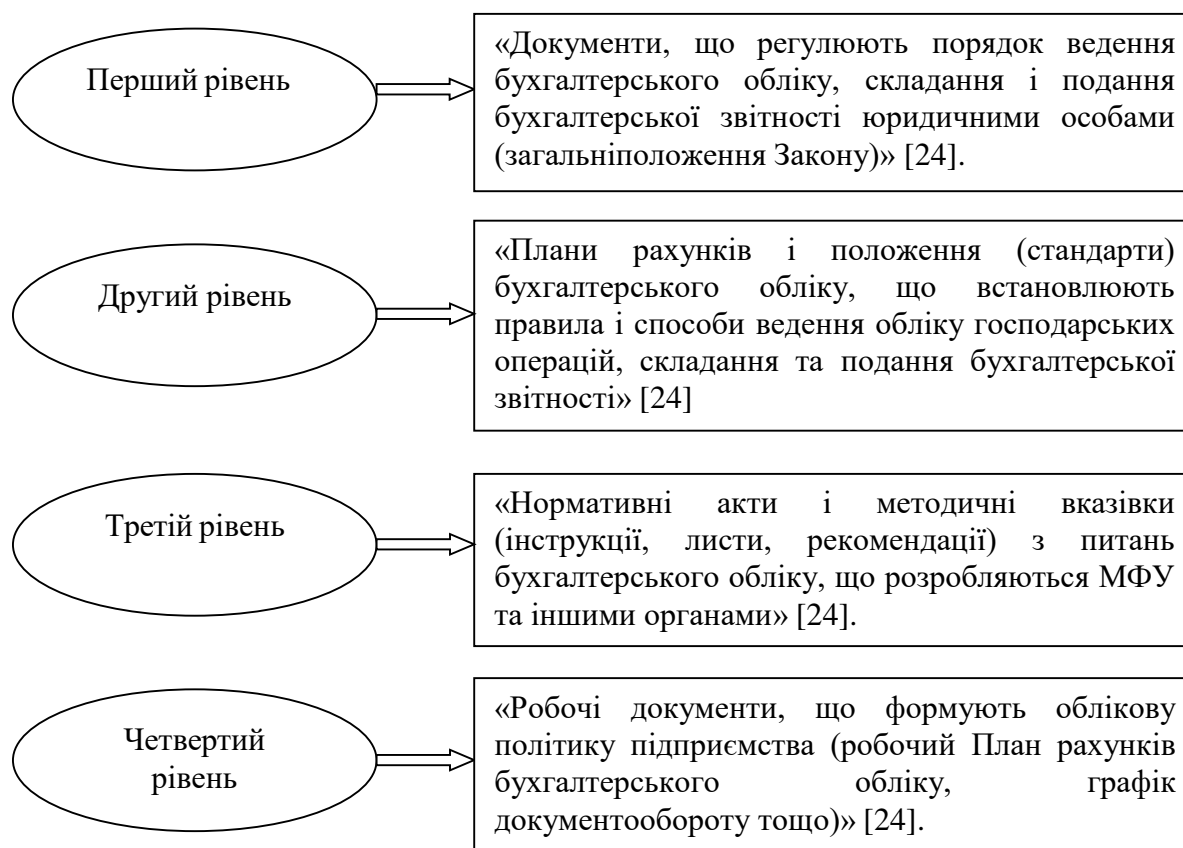

Рисунок 1.4 – Система нормативного регулювання обліку в Україні

Джерело: розроблено автором на основі вивчення нормативно-правових актів

«Класифікація нормативно-правового забезпечення обліку фінансових результатів підприємства за різними ознаками» [22] наведена на рисунку 1.5.

Основними законодавчо-нормативними документами є Конституція України [23], Податковий кодекс України [17], Господарський кодекс України [24] та Цивільний кодекс України [25].

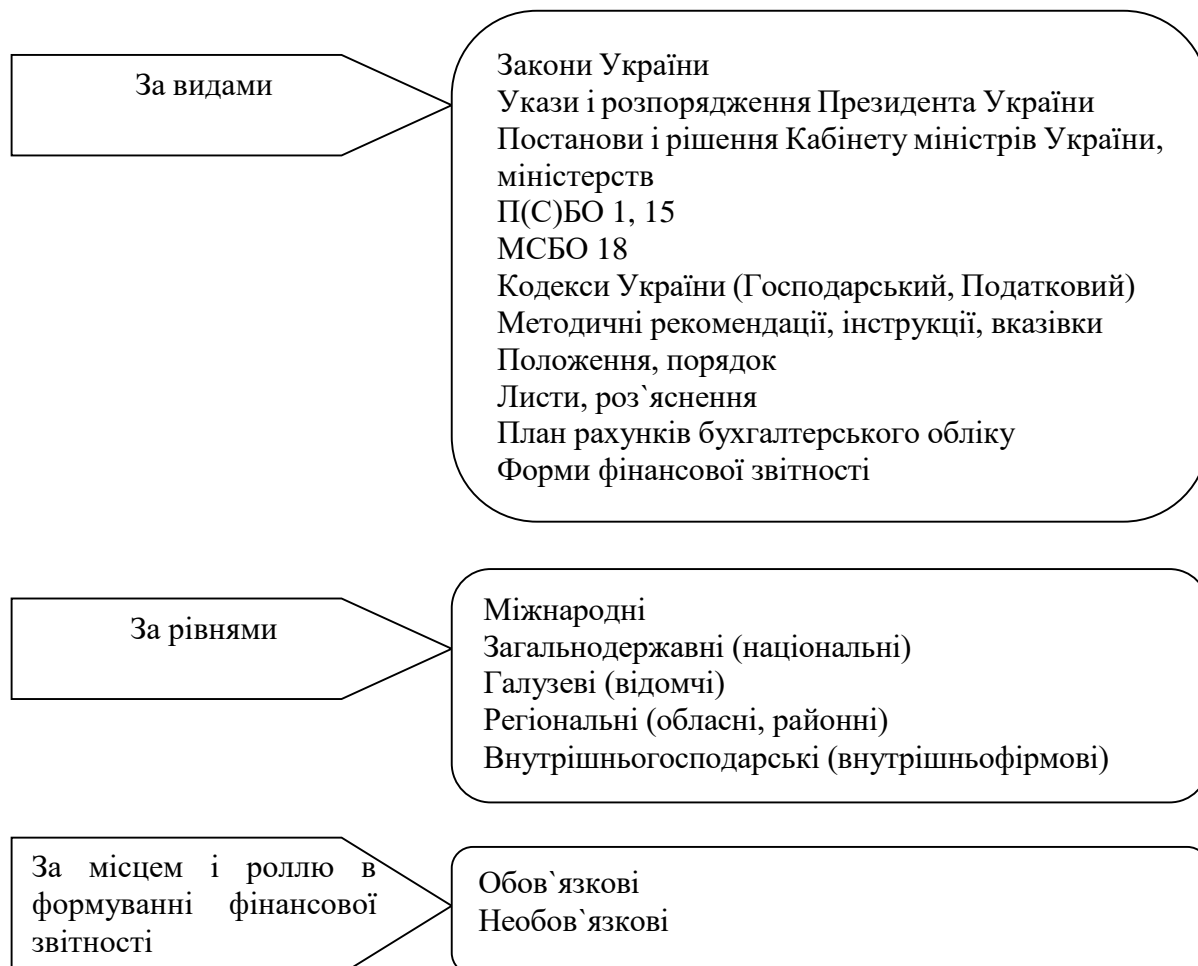

Рисунок 1.5 – Класифікація нормативно-правового забезпечення обліку фінансових результатів підприємства

Джерело: розроблено автором на основі вивчення нормативно-правових актів

Конституція України «є найголовнішим нормативно-правовим документом в Україні. В ній зазначаються економічні права та свободи громадян, можливості людини і громадянина у сфері виробництва, розподілу, обміну і використання матеріальних благ. Конституція України регулює забезпечення діяльності будь-якого підприємства, установи та організації, проголошує права та обов'язки органів управління, суб'єктів підприємницької діяльності та громадян» [23].

Податковий кодекс України «визначає особливості обліку податкових зобов'язань, зокрема дає зрозуміти сутність доходів, регламентує їх склад та особливості визначення окремих елементів, визнає платників податку, об'єкт оподаткування, оподаткування операцій «особливого виду, дохід який оподатковується і який не оподатковується. Так, дохід від реалізації товарів визнається за датою переходу покупцеві права власності на такий товар. Дохід від надання послуг та виконання робіт визнається за датою складання акта або іншого документа, оформленого відповідно до вимог чинного законодавства, який підтверджує виконання робіт або надання послуг» [17].

Господарський кодекс України «встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності, які ґрунтуються на різноманітності господарських суб'єктів різних форм власності. Господарський кодекс України націлений на забезпечення зростання ділової активності господарських суб'єктів, розвиток підприємництва і на цій основі збільшення ефективності суспільного виробництва» [24].

Загальним нормативно-правовим актом, який «регулює ведення бухгалтерського обліку на підприємствах всіх форм господарювання та форм власності, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-XIV» [15]. «Цей закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні» [15].

Згідно Закону «нормативно-правове регулювання питань методології бухгалтерського обліку здійснюється Міністерством фінансів, яке затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та інші нормативно-правові акти в межах його повноважень. В Законі також зазначений принцип, якого необхідно дотримуватися підприємствам: принцип відповідності доходів та витрат. Згідно даного Закону бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємствами, так як фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Зазначений Закон

регламентує визначення статей фінансових результатів та правильність їх відображення у фінансових звітах, що надає можливість користувачам інформації зробити висновок про фінансовий стан підприємства» [15].

До інших нормативно-правових документів, які регламентують загальні положення щодо визначення доходу від реалізації продукції належать:

1. Постанова КМУ №419 «Про порядок представлення фінансової звітності», що «визначає порядок, загальні вимоги і строки представлення фінансової звітності юридичними особами, незалежно від організаційно-правової форми і форми звітності» [26].

2. Положення №88 «Про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку», яке «встановлює порядок відображення та зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами» [27].

Фінансові результати (прибуток, збиток) кожного підприємства, згідно з національними стандартами «відображаються у фінансових звітах, які надають повну інформацію про його фінансовий стан. Необхідність ефективного управління підприємством, яке призводить до збільшення фінансових результатів зумовлює потребу в складанні фінансової звітності. Показники, відображені в фінансовій звітності та порядок їх заповнення, залежать від інтересів користувачів фінансової звітності. Процес інтеграції української економічної системи в європейську і світову спільноту висуває вимогу однотипності звітних форм і стандартів бухгалтерського обліку для всіх країн. Враховуючи це, в Україні діють такі національні стандарти бухгалтерського обліку, які забезпечують складання фінансової звітності і чітко відображають в них отриманий фінансовий результат» [28]:

- НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»;
- НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»;
- НП(С)БО 15 «Дохід»;
- НП(С)БО 16 «Витрати»;

- НП(С)БО 17 «Податок на прибуток»;
- НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»;
- НП(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами».

Усі національні положення «пояснюють економічне визначення фінансових результатів (прибуток чи збиток), наводять розрахунок при визначенні чистого прибутку або збитку та правильність їх відображення у фінансових звітах. Це показує наскільки рентабельним чи збитковим є підприємство» [29].

В нормативному документі НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» «визначаються мета, склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання розкриття її елементів» [10].

НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» «визначає порядок складання консолідованої фінансової звітності та загальні вимоги до розкриття інформації щодо складання консолідованої фінансової звітності» [30].

В вимогах НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» «визначається порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності» [31].

Одним із основних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, який «визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства є НП(С)БО 15 «Дохід». Цим стандартом наводиться класифікація доходів, які можуть бути отримані від різних видів діяльності (інвестиційної діяльності, операційної діяльності та фінансової діяльності) та правильність відображення їх у фінансових звітах підприємств»[32].

«Для правильного віднесення витрат до собівартості виготовленої продукції використовують НП(С)БО 16 «Витрати», яке визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства, їх класифікацію та витрати, які не відносяться до собівартості виготовленої продукції» [33].

НП(С)БО 17 «Податок на прибуток» «визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності» [13].

НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» «установлює зміст і форму Фінансової звітності малого підприємства в складі Балансу (форма №1-м) і Звіту про фінансові результати (форма №2-м) та порядок її заповнення, а також зміст і форму Фінансової звітності мікропідприємства в складі Балансу (форма №1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма №2-мс) та порядок її заповнення» [34].

НП(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами» «визначає методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи і зобов'язання звітних сегментів та її розкриття у фінансовій звітності» [35].

Наступним нормативним документом, який регламентує умови визнання доходу від виробничо-господарської діяльності підприємства є Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 «Дохід від договорів з клієнтами». Метою цього стандарту є «встановлення принципів, які підприємство повинно застосовувати, щоб повідомляти користувачам фінансової звітності корисну інформацію про природу, величину, час та невизначеність доходів і грошових потоків, що виникають внаслідок договору з клієнтом.» [36].

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є «первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Господарські операції повинні відображатись в облікових регістрах під час надходження первинних документів або підсумком за місяць. Регістри бухгалтерського обліку будуються за кореспонденцією рахунків, яка встановлена Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, що дозволяє уникати помилок, пов'язаних із складанням проводок, які не мають

економічного змісту» [37].

Інструкція «встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, пасивів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємства» [38].

План рахунків бухгалтерського обліку є «переліком рахунків і схем реєстрації та групування на них фактів фінансово-господарської діяльності у бухгалтерському обліку. Рахунки є важливим джерелом потрібної інформації для оперативного керівництва і контролю за станом і рухом засобів господарства, наявністю і змінами фінансування та їх результатами» [39].

На останньому рівні в нормативних документах «висвітлена специфіка ведення обліку на окремому підприємстві. Нормативні документи розроблені на основі документів вищих рівнів та враховують специфіку операцій, що мають місце на конкретному підприємстві. Наказ про облікову політику є внутрішнім документом конкретного підприємства і тому має велике значення для організації його бухгалтерського обліку. Наказ про облікову політику містить опис методів оцінок, які використовуватимуться підприємством при складанні фінансових звітів, а також конкретних аспектів облікової політики щодо окремих об'єктів та статей обліку» [40].

1.3 Методичні аспекти аналізу фінансових результатів підприємства

«Прибуток є кінцевим результатом господарської діяльності підприємства та головною метою створення та функціонування суб'єктів господарювання. Для кожного підприємства вкрай важливо слідкувати за рівнем та динамікою прибутку та вживати заходи щодо його максимізації. У зв'язку з цим гостро постає необхідність у проведенні своєчасного та ґрунтовного аналізу фінансових результатів діяльності підприємства з метою

виявлення відхилення від планових показників, встановлення основних внутрішніх та зовнішніх чинників негативного впливу на рівень прибутковості, а також резервів його підвищення» [41].

«Методичні засади аналізу фінансових результатів діяльності підприємства передбачають використання певних правил, прийомів і методів вивчення та опрацювання фінансової операції. Сучасною теорією та практикою фінансового аналізу напрацьовані численні методики здійснення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. За умови використання програмного забезпечення та наявності за певний проміжок часу фінансових даних підприємства можна спрогнозувати можливий рівень прибутковості у наступні періоди. Це здійснюється за допомогою побудови економіко-математичних моделей» [42].

«Комплексний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства повинен ґрунтуватися на використанні різних методів. Сучасна економічна література визначає широкий набір інструментарію. Основними методами аналізу фінансових результатів діяльності підприємства правомірно визначити горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний і факторний. Більшість науковців, аналізуючи фінансово-господарську діяльність, приділяють увагу горизонтальному, вертикальному та коефіцієнтному аналізу. Найменш використовуваними прийомами у фінансовому аналізі є економіко-математичні й функціонально-вартісні» [43].

У загальному вигляді «аналіз проводиться за наступними напрямками:

- оцінка рівня, динаміки й структури фінансових результатів та показників, що їх формують, тобто доходів і витрат;
- аналіз фінансового результату від операційної діяльності як основної діяльності підприємства;
- визначення впливу основних факторів на формування фінансового результату суб'єкта господарювання;
- аналіз показників рентабельності» [44].

Ефективність фінансової діяльності «виявляється у досягнутих

фінансових результатах. Для визначення фінансового результату діяльності підприємства за звітний період необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, понесені для одержання цих доходів» [45].

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності є:

- «вивчення можливостей одержання прибутку відповідно до наявного ресурсного потенціалу підприємства і кон'юнктури ринку;
- систематичний контроль за процесом формування прибутку і зміною його динаміки;
- визначення впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів на фінансові результати й оцінювання якості прибутку;
- виявлення резервів збільшення суми прибутку і підвищення рівня прибутковості бізнесу;
- оцінювання роботи підприємства з використання можливостей збільшення прибутку і рентабельності» [46].

Аналіз фінансового результату включає наступні елементи:

- «дослідження окремих абсолютних і відносних показників у динаміці за ряд років (горизонтальний аналіз);
- визначення питомої ваги окремих показників у їх сукупності (вертикальний аналіз);
- дослідження темпів росту (приросту) показників за ряд років (трендовий аналіз);
- оцінювання факторів впливу на величину результативного показника (факторний аналіз)» [47].

За горизонтальним аналізом «вивчається зміна показників за досліджуваний період. За вертикальним аналізом проводяться міжгосподарські порівняння (при наявності суттєвих відмінностей по величині ресурсів, що використовуються; обсягу продажу; чисельності працівників, та інших показників). Відносними показниками згладжується негативний вплив інфляційних процесів, який іноді суттєво викривлює показники фінансової звітності, тим самим порушуючи умову порівнянності

даних при їх дослідженні в динаміці» [48, с. 11].

Трендовий аналіз фінансових результатів уможливорює:

- «встановити середній розмір фінансового результату за 5-10 років, вирівнюючи при цьому нестійкі фактори;
- виявити величину мінімального (максимально) фінансового результату за ряд років;
- побудувати тренд фінансового результату, що містить важливі характеристики діяльності підприємства (циклічна, з тенденцією росту чи спаду)» [49].

«На практиці найбільшого поширення набула методика горизонтального аналізу в поєднанні з трендовим (розрахунок темпів росту)» [50].

«Оцінку інтенсивності та ефективності діяльності підприємства проводять не лише за показником прибутку, але й за показниками рентабельності. Рентабельність – це відносний показник, що характеризує рівень ефективності (доходності) діяльності підприємства або її окремої складової» [51].

Показники рентабельності «повніше, аніж прибуток, характеризують кінцеві результати роботи підприємства, оскільки їх величина показує співвідношення прибутку з наявними або використаними ресурсами» [52].

Завданнями аналізу показників рентабельності є:

- «оцінка показників рентабельності у динаміці та вивчення тенденцій їх поведінки;
- визначення впливу факторів на зміну величини рентабельності;
- виявлення резервів підвищення рівня показників рентабельності, та відповідно, прибутковості діяльності підприємства» [53].

Показники рентабельності «можна об'єднати в кілька груп:

- показники, що базуються на витратному підході (рентабельність продукції, рентабельність операційної діяльності, рентабельність інвестиційної діяльності та окремих інвестиційних проектів, рентабельність звичайної діяльності);

- показники, що характеризують прибутковість продажів (валова рентабельність продажів і чиста рентабельність продажів);
- показники, в основі яких лежить ресурсний підхід (рентабельність сукупних активів або загальна рентабельність, рентабельність операційного капіталу, рентабельність основного капіталу, рентабельність оборотного капіталу, рентабельність власного капіталу та інші)» [54].

Аналітичне оцінювання показників рентабельності «дозволяє виявити не лише велику кількість тенденцій розвитку бізнесу, а й помилки під час його здійснення та резерви зростання прибутку, що в підсумку призведе до збільшення конкурентоздатності підприємства» [55].

До основних показників рентабельності, які використовуються у ході аналізу підприємства, належать (табл. 1.1):

- коефіцієнт рентабельності активів (формула 1.1);
- коефіцієнт рентабельності власного капіталу (формула 1.2);
- коефіцієнт рентабельності продажів (формула 1.3);
- коефіцієнт рентабельності продукції (формула 1.4).

Таблиця 1.1 – Основні показники рентабельності підприємства

№	Показник рентабельності	Формула	Пояснення
1	2	3	4
1.1.	Коефіцієнт рентабельності активів «показує ефективність використання активів компанії для генерації прибутку» [56]	$K_{pa} = \frac{\text{ЧП}}{\text{СВА}}$	K_{pa} – коефіцієнт рентабельності активів; ЧП – чистий прибуток; СВА – середньорічна вартість активів.
1.2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу «вказує скільки прибутку було згенеровано на кожну гривню залучених власних коштів» [56]	$K_{рвк} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}}$	$K_{рвк}$ – коефіцієнт рентабельності власного капіталу; ЧП – чистий прибуток; ВК – власний капітал.
1.3.	Коефіцієнт рентабельності продукції «вказує обсяг чистого прибутку, який генерує кожна гривня продажів» [56].	$K_{рпд} = \frac{\text{ЧП}}{\text{СобРП}}$	$K_{рпд}$ – коефіцієнт рентабельності продукції; ЧП – чистий прибуток; СобРП – собівартість реалізованої продукції.

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
1.4.	Коефіцієнт рентабельності продажу дохідність діяльності підприємства» [56].	$K_{рпж} = \frac{ЧП}{ЧВР}$	$K_{рпж}$ – коефіцієнт рентабельності продажу; ЧП – чистий прибуток; ЧВР – чиста виручка від реалізації.

Джерело: розроблено автором на основі особистих досліджень

Для виявлення впливу факторів на результативний показник «використовують прийоми елімінування (ланцюгових підстановок, абсолютних різниць тощо), що є одним із методів проведення факторного аналізу. Елімінувати означає усунути, вилучити вплив усіх чинників крім одного на величину результативного показника» [56].

Факторний аналіз фінансових результатів «проводиться у розрізі видів діяльності підприємства. Важливе місце в процесі факторного аналізу фінансових результатів відводиться аналізу валового прибутку, як ключовому показнику, що характеризує результати здійснення основної діяльності» [57].

Методика проведення факторного аналізу прибутку «визначається цілями аналізу, а відповідно, і складом інформаційних джерел, що використовуються при даному аналізі. Так, внутрішній аналіз валового прибутку дозволяє оцінити вплив факторів більш детально, у той час як при зовнішньому аналізі, при якому обсяг інформації, що використовується для його проведення, значно менший, і це дозволяє окреслити тільки основні тенденції щодо впливу факторів» [58, с. 195].

Фактори, які «впливають на величину прибутку від реалізації продукції або надання послуг, є такими:

- зміна обсягу реалізації – збільшення обсягів продажу рентабельної продукції веде до збільшення суми прибутку, а нерентабельної – навпаки до її зменшення;
- зміна асортименту продукції – якщо збільшується частка рентабельної продукції в загальному обсязі реалізації, то і прибуток, відповідно, зростає;
- зміна собівартості продукції – її зростання є причиною зменшення

прибутку, а зменшення собівартості – навпаки збільшує прибуток;

– зміна ціни реалізації – при збільшенні цін сума прибутку зростає, якщо ціна зменшується, то зменшується і прибуток;

– продуктивність праці – її зростання, за інших однакових умов, спричиняє збільшення величини прибутку» [59].

Етапи проведення факторного аналізу можна побачити на рисунку 1.6

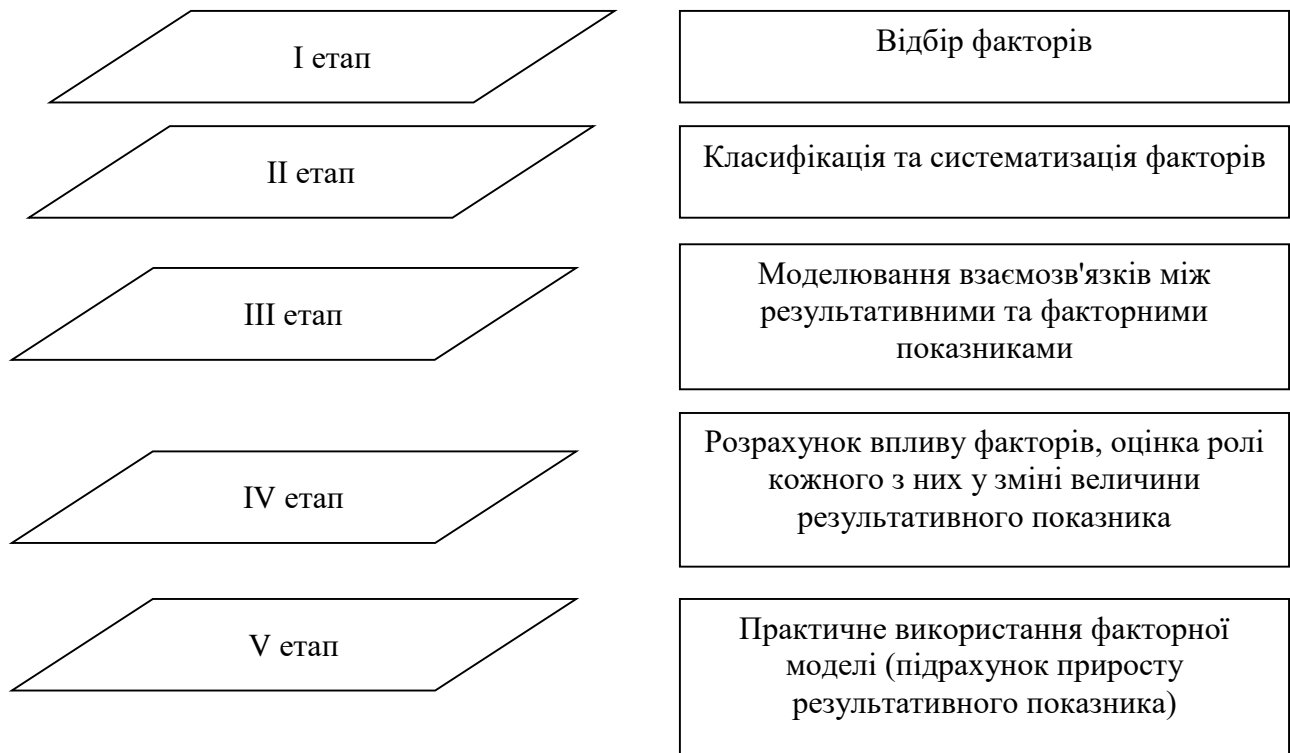

Рисунок 1.6 – Етапи проведення факторного аналізу

Джерело: розроблено автором на основі особистих досліджень

Розмір чистого фінансового результату підприємства «може залежати від наступних факторів: обсягу реалізації, собівартості реалізованої продукції, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних доходів та витрат, фінансових результатів від інвестиційної та фінансової діяльності тощо» [60, с.196].

Фінансове становище «являє собою найважливішу характеристику фінансової діяльності підприємства. Воно визначає конкурентоздатність підприємства і його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансових

відносин: як самого підприємства, так і його партнерів. Якщо підприємство фінансово стійке, воно має перевагу перед іншими підприємствами того ж профілю в залученні інвестицій, в одержанні кредитів, у виборі постачальників і виборі кваліфікованих кадрів. Чим вища стійкість підприємства, тим більш незалежне воно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури» [61].

Бабаєв Ю. А. рекомендує «для оцінки фінансової стійкості визначити тривимірний показник типу фінансової стійкості. Для розрахунку тривимірного показника типу фінансової стійкості порівнюють загальну величину запасів і витрат підприємства та джерела їхнього формування» [62].

«При цьому використовуються різні показники джерел формування запасів і витрат» [62], а саме:

- наявність власних оборотних коштів визначається за формулою 1.5:

$$\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА} , \quad (1.5)$$

де ВОК – наявні власні оборотні кошти;

ВК – величина джерел власного капіталу;

НА – величина необоротних активів.

- наявність власних оборотних коштів і довгострокових залучених джерел формування запасів (перманентний капітал) визначається за формулою 1.6:

$$\text{ПК} = \text{ВОК} + \text{ДЗ} , \quad (1.6)$$

де ПК – наявний перманентний капітал;

ВОК – наявні власні оборотні кошти;

ДЗ – величина довгострокових зобов'язань.

- загальна величина основних джерел формування запасів і витрат,

тобто наявність власних оборотних коштів, довгострокових і короткострокових кредитів і залучених коштів, визнається за формулою 1.7:

$$\text{ЗАГ} = \text{ПК} + \text{КК}, \quad (1.7)$$

де ЗАГ – загальна величина основних джерел формування запасів і витрат;

ПК – величина перманентного капіталу;

КК – величина короткострокових залучених коштів.

«Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники рівня забезпеченості запасів і витрат джерелами формування» [62]:

– надлишок чи недостатність власних оборотних коштів визначається за формулою 1.8:

$$\Phi_{\text{ВОК}} = \text{ВОК} - \text{З}, \quad (1.8)$$

де $\Phi_{\text{ВОК}}$ – величина надлишку чи недостачі власних оборотних коштів;

ВОК – величина власних оборотних коштів;

З – величина запасів.

– надлишок чи недостатність перманентного капіталу визначається за формулою 1.9:

$$\Phi_{\text{ПК}} = \text{ПК} - \text{З}, \quad (1.9)$$

де $\Phi_{\text{ПК}}$ – величина надлишку чи недостачі перманентного капіталу;

ПК – величина перманентного капіталу;

З – величина запасів.

– надлишок чи недостатність усіх джерел визначається за формулою

1.10:

$$\Phi_{\text{ЗАГ}} = \text{ЗАГ} - \text{З}, \quad (1.10)$$

де $\Phi_{\text{ЗАГ}}$ – величина надлишку чи недостачі загальної величини основних джерел формування запасів і витрат;

ЗАГ – загальна величина основних джерел формування запасів і витрат;

З – величина запасів.

За допомогою цих показників визначається тривимірний показник типу фінансової стабільності за формулою 1.11:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, & \text{якщо показник } \Phi > 0 \\ 0, & \text{якщо показник } \Phi < 0 \end{cases} \quad (1.11)$$

де $S(\Phi)$ – величина надлишку чи недостачі показника.

Розрахунок трьох вищенаведених показників дає змогу класифікувати тип фінансової стійкості:

– абсолютна стійкість фінансового стану спостерігається за умови наведеної у формулі 1.12:

$$S = \{1,1,1\}; \quad (1.12)$$

– нормальна фінансова стійкість підприємства, яка гарантує його платоспроможність, визначається за формулою 1.13:

$$S = \{0,1,1\}; \quad (1.13)$$

– нестійке фінансове становище, пов'язане з порушенням платоспроможності, визначається за формулою 1.14:

$$S = \{0,0,1\}; \quad (1.14)$$

– кризовий фінансовий стан визначається за формулою 1.15:

$$S = \{0,0,0\}. \quad (1.15)$$

«Фінансова стійкість – це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон`юнктури і партнерів, довіра кредиторів і інвесторів та рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування» [63].

Основними показниками для оцінки фінансової стійкості підприємства є:

- коефіцієнт концентрації власного капіталу (коефіцієнт автономії);
- коефіцієнт фінансової залежності;
- коефіцієнт маневреності власного капіталу;
- коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами;
- коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості);
- коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу;
- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами;
- коефіцієнт відношення реальних активів і вартості майна;
- коефіцієнт поточних зобов`язань;
- коефіцієнт довгострокових зобов`язань та інші.

Аналіз фінансової стійкості приходиться в декілька етапів:

- «оцінка і аналіз абсолютних та відносних показників фінансової стійкості;

- ранжування факторів по значущості, якісна та кількісна оцінка їх впливу на фінансову стійкість організації;
- прийняття управлінського рішення з метою підвищення фінансової стійкості організації» [64].

Аналіз фінансової стійкості підприємства «дозволяє відповісти на питання:

- на скільки організація незалежна з фінансової точки зору;
- чи стійке фінансове положення організації» [64].

Аналіз складу і розміщення активів та пасивів господарського суб'єкта «проводиться на основі таблиці порівняльно-аналітичного балансу за статтями активів та пасивів за допомогою методів горизонтального (динамічного) аналізу та вертикального (структурного)» [65].

Після ознайомлення з балансом і аналізом структури активів та пасивів балансу підприємства необхідно проаналізувати показники, що характеризують фінансову діяльність підприємства більш детально.

Досягнення стійкого фінансового стану «можливе за достатності власного капіталу, при ефективному використанні активів, достатньому рівні рентабельності з урахуванням операційного і фінансового ризиків, при достатній ліквідності, стабільних доходах і широких можливостях залучення позикових коштів. Для забезпечення фінансової стійкості у підприємства має бути гнучка структура капіталу, вміння організувати його рух у такий спосіб, щоб забезпечити постійне перевищення доходів над витратами з метою збереження платоспроможності і створення умов для самофінансування» [66].

Стійкість фінансового стану підприємства «залежить від оптимальної структури джерел капіталу (від співвідношення власних і позикових коштів), від структури активів підприємства і насамперед від співвідношення основних і оборотних коштів, а також від рівноваги активів і пасивів підприємства за функціональною ознакою» [67]. «Тому важливим етапом аналізу суб'єкта господарювання є аналіз ліквідності балансу, що полягає у порівнянні статей активу зі статтями пасиву. У бухгалтерському балансі активи підприємства

групується за ступенем зростання їх ліквідності, а пасиви розміщуються по мірі скорочення термінів (посилення, підвищення строковості) їх погашення.

Якщо при такому порівнянні активів вистачає, то баланс – ліквідний і підприємство платоспроможне і навпаки» [68].

Усі активи підприємства «залежно від ступеня їх ліквідності, тобто від здатності та швидкості перетворення в грошові кошти, можна умовно поділити на таку групи» [68]:

– «найбільш ліквідні активи (A1) – це суми грошових коштів підприємства на поточному, валютному та інших рахунках, у касі, короткострокові фінансові вкладення (цінні папери), які можуть бути використані для здійснення поточних розрахунків негайно» [68];

– «активи, що швидко реалізуються (активи, для перетворення яких у наявні кошти потрібний визначений час) (A2) – це дебіторська заборгованість, платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати, та інші оборотні активи. Ліквідність цих активів різна і залежить від суб`єктивних та об`єктивних факторів: кваліфікації фінансових робітників, взаємовідносин підприємства з платниками та їх платоспроможності, умов надання кредитів покупцям, організації вексельного обігу тощо» [68];

– «активи, що повільно реалізуються (найменш ліквідні активи) (A3) – це запаси і витрати. Ліквідність цієї групи залежить від своєчасності відвантаження продукції, швидкості й правильності оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообігу в банку, від якості й попиту на продукцію, її конкурентоспроможності, платоспроможності покупців, форми розрахунків тощо» [68];

– «активи, що важко реалізуються (A4) – це активи, призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду часу. В цю статтю можна включити статті розділу I активу балансу «Необоротні активи» [68].

Пасиви балансу «залежно від ступеня зростання строків погашення зобов`язань групуються так» [68]:

– «найбільш строкові зобов'язання (П1) – це кредиторська заборгованість, позики для працівників, інші короткострокові пасиви» [68];

– «короткострокові пасиви (П2) – це короткострокові позикові кредити банків та інші позики, що підлягають погашенню протягом 12 місяців після звітної дати» [68];

– «довгострокові пасиви (П3) – це довгострокові кредити банків, позикові кошти та інші довгострокові пасиви» [68];

– «постійні пасиви (П4) – це власний капітал підприємства – статті розділу I пасиву балансу» [68].

Підприємство вважається ліквідним, «якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання. Для визначення ліквідності балансу підприємства необхідно зіставити розрахунки за групами активів і зобов'язань. Баланс буде вважатися ліквідним за умови дотримання таких співвідношень між групами активів і зобов'язань» за формулою 1.16 [68]:

$$A1 \geq П1; A2 \geq П2; A3 \geq П3; A4 \leq П4 \quad (1.16)$$

Характеристика окремих факторів впливу на розмір фінансових результатів та рівень рентабельності наведена у Додатку Б.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Публічне акціонерне товариство (ПАТ) «Запоріжжяобленерго» (далі також – Товариство) «засновано відповідно до наказу Міністерства енергетики та електрифікації України від 3 липня 1995 року № 115 шляхом виділення з Виробничого енергетичного об'єднання «Дніпроенерго» та створення Державної акціонерної енергопостачальної компанії «Запоріжжяобленерго» відповідно до Указу Президента України від 4 квітня 1995 року № 282/95 «Про структурну перебудову в електроенергетичному комплексі України»» [69]. «Колишнє виробничо-енергетичне підприємство «Дніпроенерго», яке об'єднувало Запорізьку, Дніпропетровську та Кіровоградську області, було розділено на енергогенеруючу та три енергопостачальні компанії» [69], в тому числі – «Запоріжжяобленерго» .

«Діяльність Державної акціонерної енергопостачальної компанії (ДАЕК) «Запоріжжяобленерго» почалася з видання 30 липня 1995 року Наказу № 1 «Про організацію діяльності Державної акціонерної енергопостачальної компанії «Запоріжжяобленерго», «до складу якої було включено» [70]:

- Запорізькі центральні електричні мережі;
- Запорізькі міські електричні мережі;
- Запорізькі східні електричні мережі;
- Мелітопольські електричні мережі;
- Комбінат комунальних послуг.

Засновником ДАЕК «Запоріжжяобленерго» була «держава, в особі Міністерства енергетики та електрифікації України. 31 жовтня 1996 року.

Фонд державного майна України прийняв рішення про приватизацію ДАЕК «Запоріжжяобленерго» [70]. «Починаючи з 25 квітня 2000 року рішенням загальних зборів акціонерів, Державну акціонерну енергопостачальну компанію «Запоріжжяобленерго» перейменовано у Відкрите акціонерне товариство «Запоріжжяобленерго» з правонаступництвом усіх прав та обов'язків. ВАТ є юридичною особою – суб'єктом підприємницької діяльності» [70]. Детальна інформація про підприємство наведена в Додатку В.

Під час Загальних зборів акціонерів ВАТ «Запоріжжяобленерго» 30.04.2004 р. прийнято рішення про ліквідацію структурних одиниць та структурних підрозділів Товариства як відокремлених, з присвоєнням їм статусу не відокремлених виробничих структурних підрозділів з підпорядкуванням їх до управління Товариства. «Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 22 червня 2004 року № 794 «Про утворення Національної акціонерної компанії «Енергетична Товариство України» пакет акцій ВАТ «Запоріжжяобленерго» - 60,25 %» [70], що належав державі, передано до статутного фонду Національної акціонерної компанії «Енергетична Товариство України», та залишається у державній власності.

«Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2013 року № 126 «Питання передачі Фонду державного майна державних пакетів акцій підприємств паливо-енергетичного комплексу» 12 квітня 2013р. пакет акцій ВАТ «Запоріжжяобленерго» – 60,25 % – передано до Фонду державного майна України» [70].

Починаючи з 01.02.2017 р., Товариством «проведено реєстраційну дію «Державна реєстрація змін до установчих документів юридичної особи». Зазначеними змінами назву товариства Відкрите акціонерне товариство «Запоріжжяобленерго» змінено на Публічне акціонерне товариство «Запоріжжяобленерго» та зареєстровано Статут ПАТ «Запоріжжяобленерго» [70] у новій редакції.

Місцезнаходження органа управління на сьогоднішній час: 69035,

м. Запоріжжя, вул. Сталеварів, буд. 14.

Станом на 31.12.2020 року середня кількість працівників складала 4 758 чоловік (на 31.12.2019 – 4 377 чол.). Фонд оплати праці штатних працівників ПАТ «Запоріжжяобленерго» у 2020 році склала 812 154 тис. грн. Середньомісячний дохід одного працівника склав 14 253 грн., у порівнянні з 12 170 грн. у 2019 році.

Основні види діяльності ПАТ «Запоріжжяобленерго» – КВЕД 35.13 – розподілення електричної енергії.

Метою діяльності ПАТ «Запоріжжяобленерго» є забезпечення надійного та безперебійного надання послуг «з розподілу електричної енергії з дотриманням встановлених показників якості надання послуг» [70] споживачам Запорізької області для задоволення потреб та інтересів акціонерів Товариства, її працівників, споживачів та держави.

Напрямки діяльності Товариства – «розподіл електричної енергії у межах місць провадження господарської діяльності, а саме на території Запорізької області в межах розташування системи розподілу електричної енергії, що перебуває у власності» [70] ПАТ «Запоріжжяобленерго», та електричних мереж інших власників. Діяльність Товариства ліцензійована.

Основними видами діяльності ПАТ «Запоріжжяобленерго» є:

- надання послуг з розподілу електричної енергії;
- експлуатація, ремонт, реконструкція та технічне переобладнання, а також регулювання будівель, споруд, машин і механізмів, електричних мереж, трансформаторних підстанцій 10-154 кВ;
- виробництво, ремонт та технічне обслуговування засобів вимірювання;
- підвищення кваліфікації працівників та спеціалістів.

Основним ринком збуту є Запорізька область – одна з найбільш великих промислових областей України – площа території, на якій здійснюється ліцензована діяльність, складає 27,2 тис. км² з населенням 2 млн. чол.

Організаційна структура ПАТ «Запоріжжяобленерго» наведена на

рис. 2.1.

Рисунок 2.1 Організаційна структура ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Джерело: розроблено автором на основі вивчення офіційних джерел даних про ПАТ «Запоріжжяобленерго»

ПАТ «Запоріжжяобленерго» отримує електричну енергію від об'єднаної енергосистеми України та розподіляє 24 888 юридичним споживачам та 760 452 побутовим. За рік через електричні мережі Товариства передається близько десяти мільярдів кіловат-годин електроенергії.

До структури промислових споживачів входять такі галузі, як металургійна, машинобудівна, харчова, переробна, хімічна та нафтохімічна.

Серед промислових споживачів найбільшими є: ПАТ «Запоріжсталь», ПрАТ «Дніпроспецсталь», АТ «Запорізький завод феросплавів», ТОВ «Запорізькій державний титаномагнієвий комбінат», ПАТ «Запорізький абразивний комбінат», ПрАТ «Український графіт», АТ «Мотор Січ», ПрАТ «Завод напівпровідників».

На сьогодні ПАТ «Запоріжжяобленерго» входить до четвірки найбільших енергорозподільчих підприємств України.

До складу ПАТ «Запоріжжяобленерго», окрім центрального апарату та виробничих служб, відділів, які розміщені у м. Запоріжжя, входять Запорізькі міські електричні мережі, Запорізькі високовольтні електричні «мережі, Мелітопольські високовольтні електричні мережі, структурний підрозділ з експлуатації та ремонту будівель та споруд, цех з ремонту обладнання» [70] та 15 районів електричних мереж. Райони електричних мереж розташовані за територіальним принципом в районних центрах області, функціонують на підставі Положень, які визначають їх юридичний статус [70].

Факторами (чинниками) ризику Товариства є:

- «фактори, що можуть обмежувати виплати дивідендів за акціями;
- недостатня ліквідність та інші фактори, що можуть обмежити можливість відчуження цінних паперів» [70] Товариства їхніми власниками.

Фактори ризику, які впливають на діяльність ПАТ «Запоріжжяобленерго»:

- високий ступінь державного регулювання енергетичного ринку України шляхом встановлення тарифів на електричну енергію, що фактично призводить до ручного управління доходністю Товариства;
- висока чутливість до впливу політичних ризиків;
- наявність значної простроченої дебіторської заборгованості, основна частина якої складається з боргів ДП «Кремнійполімер», ТОВ «ЗТМК» та комунальних підприємств, процедура стягнення з яких в умовах українського законодавства є недосконалою, що створює додаткове фінансове навантаження на Товариство;

- розподіл функцій між інспекцією з Держенергонагляду та електропостачальними організаціями;
- розкрадання чорних та кольорових металів з ліній електропередач і трансформаторних підстанцій, злив трансформаторних мастил; розкрадання споживачами електричної енергії;
- неповний облік електричної енергії, викликаний недоліками засобів та схем обліку;
- наявність абонентів без обліку у зв'язку з розкраданням лічильників;
- неякісне, фактично застаріле обладнання. Ступінь зносу основних засобів на кінець 2020 року – 76%. Необхідність включення до складу тарифів обґрунтованих витрат на технічний розвиток, модернізацію та забезпечення ТМЦ, підтримання робочого стану автотранспорту, підвищення матеріального забезпечення працівників Товариства;
- складна процедура узгодження із землекористувачами проходження трас ПЛ при проектуванні їх будівництва. Відсутні законні заходи впливу на землекористувачів;
- високий ступінь залежності підприємств електроенергетики від погодних умов [70].

2.2 Вплив облікової політики на формування фінансових результатів підприємства

На фінансові результати усіх впливає безліч зовнішніх і внутрішніх факторів. Одним із найважливіших факторів, що впливають на ефективність господарської діяльності, є вибір облікової політики.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [15] № 996-XIV 16 липня 1999 року визначає, що «облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються

підприємством для складання та подання фінансової звітності».

«Підприємство, обираючи конкретну облікову політику на поточний фінансовий рік забезпечує організацію бухгалтерського (особливо аналітичного) обліку відповідно до показників форм річної фінансової звітності, знижує трудомісткість і тривалість формування фінансової звітності, забезпечує використання оптимальних методів облікових робіт із метою отримання очікуваних результатів фінансово-економічної діяльності підприємства» [71]. «Елементи облікової політики підприємства стосуються практично усіх складових активів, забезпечення, доходів і витрат, інших об'єктів обліку» [71].

До об'єктів облікової політики, які мають найбільший вплив на фінансові результати, належать ті, які представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Об'єкти впливу облікової політики на фінансові результати

Об'єкти	Елементи
1. Облік основних засобів	- порядок визнання основних засобів - визначення термінів корисної експлуатації - визначення ліквідаційної вартості - вибір методу нарахування амортизації
2. Облік запасів	- вибір методу вибуття запасів
3. Облік дебіторської заборгованості	- вибір методу визначення оцінки резерву сумнівних боргів
4. Облік забезпечень наступних витрат і платежів	- визначення резервів, які забезпечують наступні витрати і платежі
5. Облік витрат	- встановлення переліку та складу статей калькулювання виробничої собівартості продукції

Джерело: розроблено автором за результатами дослідження облікової політики ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Облікова політика «розробляється на тривалий час і підлягає змінам статутних вимог; зміни вимог органу, який затверджує МСБО; потребує забезпечення більш достовірного відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства, що у свою чергу надає можливість зміни облікової політики щорічно (або навіть ще з меншими проміжками часу).

МСБО 16 «Основні засоби» передбачає самостійний вибір

підприємством методів нарахування амортизації. Впровадження у практику прямолінійного методу нарахування амортизації забезпечує при рівних обсягах виробництва рівну собівартість, а отже і порівнюваний фінансовий результат у різні періоди.

Крім того, цей метод є простим у розрахунку, що і забезпечує його привабливість для багатьох підприємств. Але він не відображає економічної суті відтворення основних засобів» [72].

Відомо, що «найбільш інтенсивно основні засоби використовуються у перші роки. Тому за цих умов є доцільним використання прискорених методів нарахування амортизації (зменшення залишкової вартості основних засобів, прискореного зменшення залишкової вартості основних засобів, кумулятивного методу). Але вони мають деякі обмеження у застосуванні. Так метод зменшення залишкової вартості основних засобів не можна використовувати, коли ліквідаційна вартість основних засобів дорівнює нулю. Крім того, існує певна складність з математичної точки зору. Використання прискорених методів призводить до завищення собівартості у перші роки використання об'єктів основних засобів і, як наслідок, заниження. У той же час позитивними рисами є прискорення повернення авансованого капіталу та зменшення морального зносу основних засобів» [73].

Використання «виробничого методу амортизації ускладнюється визначенням очікуваного обсягу виробництва із використанням амортизованого об'єкту, величина якого застосовується для розрахунку виробничої ставки амортизації. Але цей спосіб дуже ефективний на підприємствах із сезонним характером виробництва (виробництво морозива, напоїв тощо) і він найбільш оптимально впливає на об'єктивне визначення собівартості, а отже і фінансового результату» [74].

Звичайно, «за допомогою всіх цих методів нарахування амортизації вартість об'єкта в кінцевому підсумку списується на собівартість повністю. Якщо, наприклад, при використанні прискорених методів амортизації в першому періоді підприємство отримає менший прибуток, то у наступних –

вже більший, і таким чином за сумою періодів прибуток буде отриманий такий же, як і при використанні, наприклад, прямолінійного методу. У той же час відбуваються інфляційні та інші процеси, які впливають на те, що підприємству вигідніше використовувати прискорені методи амортизації» [75].

В окремих випадках, особливо на підприємствах із сезонним виробництвом, саме використання виробничого методу найбільш об'єктивно впливає на фінансові результати певного періоду.

«На фінансові результати може також впливати і визначена вартісна межа щодо об'єктів, які належать до основних засобів та метод нарахування амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА). Так, якщо на підприємстві обраний метод 100 % списання МНМА, то у період введення їх у експлуатацію також буде збільшена собівартість, тоді як у наступних періодах вони ніякої участі у формуванні витрат підприємства брати не будуть, хоча фізично будуть використовуватися» [76].

Значний «вплив на фінансові результати має також вибір методів оцінки вибуття запасів. Найбільш об'єктивним з точки зору визначення фінансових результатів є метод ідентифікованої собівартості, але він є неприйнятним для застосування на підприємствах із значною номенклатурою запасів» [75].

Найбільш доцільним для врахування зміни вартості запасів є метод оцінки запасів за середньозваженою собівартістю, який використовують більшість підприємств. Метод оцінки ФІФО викривлює фінансовий результат в умовах інфляції, оскільки занижує первісну вартість через списання запасів за нижчою ціною придбання, ніж вони фактично коштували на момент їх списання.

Оцінка вибуття запасів за нормативними витратами зазвичай використовується рідко через відсутність реального механізму її застосування.

Значний вплив на формування фінансових результатів має також вибір методу визначення резерву сумнівних боргів. Згідно з МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [16] «передбачені три методи нарахування

такого резерву: на підставі платоспроможності дебітора; на основі класифікації дебіторської заборгованості, на основі коефіцієнта сумнівності, який визначається шляхом розподілу фактичної суми втрат від списання безнадійної заборгованості за останні роки на загальну суму реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Від того, який метод буде обраний, залежить сума витрат підприємства. При цьому необхідно відзначити, що застосування будь-якого з трьох методів нарахування резерву сумнівних боргів є чи не найбільш суб'єктивним моментом, адже будь-які норми чи базові показники, наприклад, для визначення коефіцієнту сумнівності, зовсім відсутні. І у цьому випадку, особи, які використовують ці методи покладаються тільки на свою інтуїцію та власний досвід, що зовсім неприйнятно для формування облікової інформації, на підставі якої здійснюються управлінські рішення. Ці недоліки призводять до того, що у випадку відмови підприємством від використання методів створення резерву сумнівних боргів, воно буде мати кращі показники прибутковості, а це може не відповідати реальному стану такого підприємства» [76].

«Одним із елементів облікової політики, який непомітно впливає на фінансові результати є вибір порогу суттєвості. Суттєвою вважається та інформація, відсутність якої може вплинути на прийняття рішень сторонніми користувачами звітності. Від того, яке значення цього порогу буде обрано, залежить фінансовий результат, адже придбані активи, які не перевищують суттєве значення, зразу ж будуть списані на витрати підприємства і, як наслідок, зменшується прибутковість підприємства» [77].

Отже, вибір конкретних методів щодо елементів облікової політики визначає можливість зміни рівня фінансових результатів за допомогою методів оцінки. В результаті, це призводить до того, що величина прибутку є суб'єктивною, оскільки залежить від вибору облікових процедур і методів.

«Для забезпечення об'єктивності процесу формування фінансових результатів з використанням методів облікової політики необхідне забезпечення тісного взаємозв'язку між власником (керівником)

підприємства, який несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і за формування облікової політики, головним бухгалтером, за допомогою якого всебічно обґрунтовується зміст облікової політики, і фінансового директора (якщо такий передбачений)» [78].

Крім того, об'єктивність обраного методу обліку в окремих випадках може бути забезпечена залученням інших спеціалістів. Тому сперечатися про вибір окремих методів амортизації можна лише на основі оцінки спеціаліста, який надасть інформацію про технічні характеристики того чи іншого об'єкта, технологічні умови його експлуатації; Водночас необхідно також вивчати процеси морального старіння та ринок збуту цієї чи подібної продукції.

Тому підприємства повинні проводити детальний аналіз доцільності використання окремих елементів облікової політики. Але це правило ніде не регламентовано, тому методи облікової політики обираються за принципом простоти використання або втомленості, що призводить до спотворення фінансового результату.

Для дослідження розділу про організаційно-економічну характеристику заводу, були розглянуті такі документи:

- Наказ №13/5 від 23 травня 2020 року «Про облікову політику»;
- Статут ПАТ «Запоріжжяобленерго»;
- Положення № 1-4-1/2009 про економічний підрозділ;
- Посадова інструкція № 1-5-5/2008 Бухгалтера;
- Бізнес-план на 2021 р.;
- Баланс та звіт про фінансові результати за 2018-2020 рр.

ПАТ «Запоріжжяобленерго» фінансові звіти за 2020 рік складені за формами, встановленими Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73.

Дані форми складені за вимогами МСБО (IAS) 1 «Подання фінансових звітів», а саме: Баланс (Звіт про фінансовий стан) та Звіт про власний капітал – «розкривають порівняльну інформацію за попередні періоди, у письмових

примітках підприємство наводить форми Звітів про фінансовий стан, сукупні доходи, про зміни у власному капіталі та рух грошових коштів за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року із порівняльними даними» [79].

Фінансова звітність складається за Міжнародними стандартами фінансової звітності. Фінансова звітність ПАТ «Запоріжжяобленерго» складається на основі історичної собівартості, за винятком оцінки за умовною вартістю основних засобів в частині об'єктів нерухомості, на дату першого застосування МСФЗ у відповідності до МСФЗ (IFRS) 1 «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» та МСБО (IAS) 16 «Основні засоби», а також інвестиційної нерухомості, яка відображається у відповідності до МСБО (IAS) 40 «Інвестиційна нерухомість». Фінансова звітність надається у тисячах українських гривень.

Відповідно до наказу «Про облікову політику» ПАТ «Запоріжжяобленерго» вибрало датою переходу на МСФЗ 01.01.2012 року, що передбачено у листі Національного банку України, Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України від 07.12.2011 № 12-208/1757-14830, № 31-08410-06-5/30523, № 04/4-07/702.

«Складання фінансової звітності підприємства згідно з МСФЗ вимагає від управлінського персоналу здійснення оцінок та припущень, які впливають на подані у фінансовій звітності суми доходів, витрат, активів та зобов'язань, а також розкриття інформації про умовні зобов'язання на кінець звітного періоду. Однак невизначеність щодо цих припущень і оцінок може призвести до результатів, які можуть вимагати суттєвих коригувань балансової вартості активу або зобов'язання, стосовно яких робляться подібні припущення й оцінки у майбутньому» [79].

Облікова політика вимагає від управлінського персоналу оцінки щодо необхідності «списання вартості запасів до їхньої чистої вартості реалізації з урахуванням цін після закінчення періоду та цілей, для яких призначені запаси. Якщо вартість запасів не підлягає повному відшкодуванню, балансова вартість таких запасів коригується до їхньої чистої вартості реалізації» [79].

Визначення «зменшення корисності основних засобів передбачає застосування оцінок, які включають, зокрема, встановлення причини, часу та суми зменшення корисності. Зменшення корисності ґрунтується на великій кількості факторів, як-от: зміна поточного конкурентного середовища, очікування щодо зростання промисловості, збільшення вартості капіталу, зміни у майбутній доступності фінансування, технологічне старіння, припинення певного виду діяльності, поточна вартість відшкодування та інші зміни в обставинах, які свідчать про зменшення корисності» [80].

«Методи, що використовуються для визначення вартості використання, включають методи дисконтування грошових потоків, застосування яких вимагає від Товариства здійснити оцінку майбутніх грошових потоків від групи активів, що генерують грошові потоки, а також обрати прийнятну ставку дисконтування для визначення теперішньої вартості таких грошових потоків. Такі оцінки, включаючи застосовувані методи, можуть мати суттєвий вплив на відшкодувану вартість та, зрештою, на суму зменшення корисності основних засобів» [81].

Товариство оцінює залишковий термін корисного використання основних засобів принаймні на кінець кожного фінансового року. Якщо очікування відрізняються від попередніх оцінок, зміни обліковуються як зміни в облікових оцінках відповідно до МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [81]. Такі оцінки можуть мати значний вплив на балансову вартість основних засобів та суму амортизації.

ПАТ «Запоріжжяобленерго» оцінює ймовірність погашення торговельної та іншої дебіторської заборгованості на основі аналізу конкретної й загальної заборгованості. При цьому «беруться такі фактори, як результати аналізу торгової та іншої дебіторської заборгованості за термінами погашення порівняно з умовами кредитування клієнтів, а також фінансовий стан і дані про погашення цієї заборгованості цими клієнтами в минулому» [81]. Якщо фактична сума погашення менша за суму, визначену управлінським персоналом, Товариство повинно буде відобразити додаткові витрати за

безнадійною заборгованістю.

Підприємство визнає основним засобом матеріальний об'єкт, «якщо він утримується з метою використання його у процесі своєї діяльності, надання послуг, або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року та вартість яких більше 6 000 грн.» [81], починаючи з 23.05.2020 р. при придбанні необоротних активів відносити до складу основних засобів активи вартістю понад 20 000 грн. за одиницю, крім необоротних активів технологічного призначення (спеціалізовані лінії, устаткування, силові машини і обладнання), транспорт та будівлі, які включаються до складу основних засобів, незалежно від вартості.

Об'єкти основних засобів з первісною вартістю до 6 000 грн., а починаючи з 23.05.2020 р. до 20 000 грн. за одиницю списуються на прибутки або збитки, коли стають придатними до використання.

Первісно, «Підприємство оцінює основні засоби за їх собівартістю з вирахуванням будь-якої накопиченої амортизації та будь-яких накопичених збитків від зменшення корисності. Дооцінка, яка входить до складу власного капіталу, переноситься до нерозподіленого прибутку, коли припиняється визнання відповідного активу. Витрати на позики, пов'язані безпосередньо з будівництвом кваліфікованого активу, якщо для доведення останнього до стану використання за призначенням знадобиться значний період часу, підлягають капіталізації» [81].

Вартість безоплатно отриманих необоротних активів визнаються як доходи майбутніх періодів відповідно до п. 26 МСБО (IAS) 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу» [16] у складі прибутку «на систематичній основі протягом строку корисного використання об'єкта» [16].

Товариство «не визнає у фінансовій звітності вартість житлового фонду, який належить державі, проте утримується на балансі. На такі об'єкти ПАТ «Запоріжжяобленерго» формує резерви» [81].

Також «підприємство не визнає у фінансовій звітності вартість основних засобів, переданих військовим формуванням на період мобілізації. На такі об'єкти підприємство формує резерви» [81].

Амортизація об'єктів основних засобів нараховується за прямолінійним методом, виходячи зі строку корисного використання об'єкта (табл. 2.2.)

Таблиця 2.2 – Строки нарахування амортизації об'єктів основних засобів

Найменування	Строк корисного використання
будівлі, споруди	20-50 років
передавальні пристрої	10-30 років
устаткування, прилади, інвентар	5-25 років
транспортні засоби	8-10 років
комп'ютерна техніка	3 роки
інші основні засоби	4-12 років

Джерело: розроблено автором за результатами дослідження облікової політики ПАТ «Запоріжжяобленерго»

«Капітальні вкладення в орендовані приміщення амортизуються протягом терміну їх корисного використання. Амортизацію активу починають, коли він стає придатним для використання. Амортизацію активу припиняють на одну з двох дат, яка відбувається раніше: на дату, з якої актив класифікують як утримуваний для продажу, або на дату, з якої припиняють визнання активу. Земля не амортизується, оскільки неможливо надійно оцінити строк її корисного використання» [82].

ПАТ «Запоріжжяобленерго» «не визнає в балансовій вартості об'єкта основних засобів витрати на щоденне обслуговування, ремонт та технічне обслуговування об'єкта. Ці витрати визнаються в прибутку чи збитку, коли вони понесені. В балансовій вартості об'єкта основних засобів визнаються такі подальші витрати, які задовольняють критеріям визнання активу» [82].

Витрати на модернізацію, реконструкцію додаються до балансової вартості об'єкта основних засобів, якщо очікується додаткове надходження майбутніх економічних вигод, пов'язаних з таким активом, витрати можуть

бути достовірно оцінені.

Нематеріальні активи оцінюються «за вартістю придбання за вирахуванням накопиченої амортизації та накопичених збитків від знецінення» [82]. Строк корисного використання нематеріальних активів становить від 1 до 10 років. Нематеріальні активи мають обмежений або невизначений строк корисного використання.

«До інвестиційної нерухомості Підприємство відносить будівлі, приміщення, утримувані з метою отримання орендних платежів, а не для використання у наданні послуг чи для адміністративних цілей або продажу в звичайному ході діяльності. Якщо будівлі включають одну частку, яка утримується з метою отримання орендної плати та другу частку для використання у процесі діяльності Підприємства або для адміністративних цілей, в бухгалтерському обліку такі частини об'єкту нерухомості оцінюються та відображаються окремо, якщо вони можуть бути продані окремо. Інвестиційна нерухомість первісно і в подальшому оцінюється за первісною вартістю за вирахуванням нарахованої амортизації» [83].

Облікова політика ПАТ «Запоріжжяобленерго», згідно із вимогами МСБО (IAS) 36 «Зменшення корисності активів» «вимагає від Товариства проводити аналіз вартості основних засобів стосовно зменшення їх корисності щоразу, коли події чи зміна обставин вказують, що залишкова вартість активу може бути не відшкодована. У випадку, коли залишкова вартість активу перевищує суму його очікуваного відшкодування, у звіті про прибутки та збитки визнається збиток від зменшення корисності. При цьому відшкодовувана вартість активу дорівнює більшій з двох величин: чистій ціні реалізації або вартості використання» [84].

«Раніше визнані втрати від зменшення корисності сторнуються, якщо були зміни в оцінках, що використовувалися для визначення вартості відновлення. Проте на суму, що не перевищує балансову вартість, яка могла б бути визначеною, ніякі втрати від знецінення не були визнані в попередніх роках. Після визнання збитку від зменшення корисності амортизація основних

засобів коригується в майбутніх періодах з метою розподілення переглянутої балансової вартості необоротного активу на систематичній основі протягом строку корисного використання» [84].

«Необоротні активи, утримувані для продажу, оцінюються і відображаються в бухгалтерському обліку за найменшою з двох величин: балансовою або справедливою вартістю з вирахуванням витрат на операції, пов'язаних з продажем. Амортизація на такі активи не нараховується. Збиток від зменшення корисності при первісному чи подальшому списанні активу до справедливої вартості за вирахуванням витрат на продаж визнається у звіті про сукупні доходи» [84].

«Запаси класифікуються за такими групами: виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари. Запаси оцінюються за найменшою з двох величин: собівартістю або чистою ціною реалізації.

Собівартість запасів включає витрати на придбання, витрати на переробку та інші витрати, що забезпечують поточне місцезнаходження і стан запасів» [85].

«При списанні у виробництво чи іншому вибутті, Товариство оцінює запаси за ідентифікованою вартістю. При продажу запасів їх балансова вартість визнається у якості витрат в тому періоді, у якому визнається відповідна виручка.

Сума будь-якої уцінки запасів до чистої ціни продажу та усі втрати запасів визнаються витратами того періоду, у якому була здійснена уцінка або мали місце втрати.

Сума сторнування часткового списання запасів, яка виникає в результаті збільшення чистої ціни продажу, визнається як зменшення суми запасів, які визнані витратами у тому періоді, у якому відбулося сторнування» [85].

«Запаси, що використовуються для створення необоротних активів, включаються до їх балансової вартості і визнаються витратами у складі амортизаційних відрахувань протягом терміну корисного використання таких активів.

Підприємство визнає резерви на знецінення запасів виходячи із оцінки кількості та вартості неліквідних запасів, проведеної за результатами щорічної інвентаризації» [86]. Протягом звітного періоду у разі вибуття неліквідних запасів їх списання здійснюється за рахунок нарахованого резерву. По закінченні звітного періоду сума нарахованого резерву коригується в залежності від результатів інвентаризації.

Відповідно до параграфу Б 5.1.1 МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти», «справедливою вартістю фінансового інструмента при первісному визнанні є ціна операції (тобто справедлива вартість наданої або отриманої компенсації). Проте, якщо частина компенсації надана або отримана не за фінансовий інструмент, а за щось інше, то справедлива вартість фінансового інструмента оцінюється Товариством із застосуванням відповідного методу оцінювання» [86]. Наприклад, справедливу вартість довгострокової позики або безвідсоткової дебіторської заборгованості, можна оцінити шляхом дисконтування всіх майбутніх грошових потоків з використанням переважаючої ринкової ставки (процентної ставки) для подібного інструменту.

Якщо погашення заборгованості не включає додаткові платежі внаслідок використання коштів у довгостроковій період, при первісному визнанні справедлива вартість визначається як поточна вартість усіх майбутніх надходжень грошових коштів.

Враховуючи думку ПАТ «Запоріжжяобленерго» стосовно ставки відсотка, яка використовується при дисконтуванні, для визначення вартості довгострокової дебіторської заборгованості за справедливою вартістю ставка дисконтування складала 18%.

Підприємство «визнає фінансовий актив або фінансове зобов'язання у балансі, коли і тільки коли воно стає стороною контрактних положень щодо фінансового інструмента. Операції з придбання або продажу фінансових інструментів визнаються із застосуванням обліку за датою розрахунку» [81]. ПАТ «Запоріжжяобленерго» визнає такі категорії фінансових інструментів:

- «фінансовий актив, доступний для продажу – акції з відсотком володіння до 20%;
- інвестиції, утримувані до погашення – облігації та векселя;
- дебіторська заборгованість;
- фінансові зобов'язання, оцінені за амортизованою вартістю – кредити банків, довгострокова заборгованість» [81].

Під час первісного визнання фінансові активи й зобов'язання спочатку «визначаються за справедливою вартістю плюс витрати на проведення операції. Справедливу вартість при первісному визнанні найкращим образом підтверджує ціна операції. Прибуток або збиток при первісному визнанні враховується тільки при виникненні різниці між справедливою вартістю й ціною операції, що можуть підтвердити поточні ринкові операції з такими ж інструментами або методи оцінки, при застосуванні яких використовуються тільки наявні ринкові дані, інструмент» [81].

Після первісного визнання фінансові зобов'язання, позики та дебіторська заборгованість та активи, що утримуються до погашення, оцінюються за амортизованою вартістю. Амортизована вартість розраховується з використанням методу ефективної процентної ставки, а фінансові активи визначаються без урахування амортизації, якщо така є. Справедлива вартість фінансових зобов'язань розраховується шляхом дисконтування майбутніх грошових потоків за контрактом за поточною ринковою процентною ставкою для аналогічних фінансових інструментів.

«Основні фінансові інструменти Товариства представлені дебіторською і кредиторською заборгованістю по основній діяльності та довгостроковими зобов'язаннями, представленими у вигляді реструктуризованої заборгованості» [81] перед ДП «Енергоринок», АТ «Запорізький завод феросплавів». Строк погашення заборгованості 2020 – 2024 роки.

Дебіторська заборгованість визнається як фінансовий актив (за винятком заборгованості, за якою не очікується отримання грошових коштів або фінансових інструментів, операційної оренди та бюджетних платежів).

«Дебіторська заборгованість первісно оцінюється за справедливою вартістю плюс відповідні витрати на проведення операцій» [81].

Якщо є об'єктивне свідчення того, що відбувся збиток від знецінення, балансова вартість активу зменшується на суму цього збитку з використанням резервного рахунку. Резерв на покриття збитків від знецінення визначається як різниця між балансовою вартістю та поточною вартістю очікуваних майбутніх грошових потоків.

Визначення суми «резерву на покриття збитків від зменшення корисності відбувається на основі аналізу дебіторів та відображає суму, яку ПАТ «Запоріжжяобленерго» вважає достатньою для покриття понесених збитків. Сума збитків визнається у прибутку чи збитку. Якщо у наступному періоді сума збитку від зменшення корисності зменшується і це зменшення може бути об'єктивно пов'язаним з подією, яка відбувається після визнання зменшення корисності, то попередньо визнаний збиток від зменшення корисності сторнується за рахунок коригування резервів. Сума сторнування визнається у прибутку чи збитку. У разі неможливості повернення дебіторської заборгованості, вона списується за рахунок створеного резерву на покриття збитків від зменшення корисності. Безнадійні борги списуються протягом того року, коли вони такими визнані» [87].

Довгострокова дебіторська заборгованість за кредитами, наданими працівникам, визнається за дисконтованою вартістю, якщо її сума є значною та перевищує 5% вартості активів, відображених у балансі.

Довгострокові зобов'язання визнаються фінансовими зобов'язаннями. ПАТ «Запоріжжяобленерго» відокремлює короткострокову (до 1 року) і довгострокову (довше 1 року) кредиторську заборгованість.

Товариство класифікує кредиторську заборгованість по наступних видах:

- «поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями,
- торгівельна кредиторська заборгованість,
- заборгованість перед бюджетом за податком на прибуток,

– інша кредиторська заборгованість» [88].

Довгострокова заборгованість первісно визнається за справедливою вартістю, яка дорівнює дисконтованій сумі платежів. Потім суми фінансових зобов'язань відображаються за дисконтованою вартістю, а будь-яка різниця між чистими надходженнями та вартістю погашення визнається у прибутку чи збитку протягом терміну позики.

Для дисконтування довгострокової заборгованості підприємство використовувало ставку 18%. При визначенні процентної ставки підприємство користувалось інформацією, наведеною в офіційних виданнях НБУ.

«При визначенні ставки враховувалось те, що Товариство має дуже низький кредитний ризик, тобто ризик того, що Товариство не виконає свої зобов'язання за конкретним зобов'язанням. Це пояснюється специфікою господарювання Товариства, специфікою галузі, діючого законодавчого регулювання, відносин власності» [88].

«Фінансові активи та зобов'язання згортаються у фінансовій звітності, якщо Товариство має юридичне право здійснювати залік визнаних у балансі сум і має намір або зробити взаємозалік, або реалізувати актив та виконати зобов'язання одночасно» [88].

«З метою складання Звіту про рух грошових коштів до складу грошових коштів та їх еквівалентів включають: готівку в касі, грошові кошти на поточних рахунках у національній валюті» [88].

Забезпечення визнаються, коли «в результаті певної події в минулому Товариство має юридичні або добровільно взяті на себе зобов'язання, для врегулювання яких з великим ступенем імовірності буде потрібний відтік ресурсів, які втілюють у собі майбутні економічні вигоди, і суму зобов'язання можна достовірно оцінити. Забезпечення оцінюються за поточною вартістю, виходячи з найкращої оцінки керівництвом витрат, необхідних для врегулювання поточних зобов'язань на кінець звітного періоду» [88].

«Забезпечення переоцінюються щорічно. Зміни у забезпеченнях, що виникають у часі, відображаються у звіті про сукупний дохід щорічно у складі

доходів та витрат. Інші зміни у забезпеченнях, пов'язані зі зміною очікуваного процесу врегулювання зобов'язань або орієнтовної суми зобов'язання, або змінами ставок дисконтування, відображаються як зміна облікової оцінки у періоді, коли такі зміни відбулись, за винятком зобов'язань з вибуття активів, що відображаються у звіті про сукупний дохід» [88].

Сума майбутніх пенсійних виплат працівникам за списком № 2 на дату фінансової звітності враховується підприємством як резерв виплат за пенсійними зобов'язаннями відповідно до вимог МСФЗ (IAS) 37 «Резерви, умовні зобов'язання, умовні активи».

Дивіденди, визначені управлінським персоналом, не вираховуються з величини нерозподіленого прибутку до затвердження їх розміру на річних загальних зборах акціонерів.

ПАТ «Запоріжжяобленерго» не визнає умовні активи. Загальна інформація про умовний актив розкривається, коли існує ймовірність отримання економічних вигод від нього. «Товариство не визнає умовні зобов'язання у фінансовій звітності за винятком випадків, коли ймовірність вибуття ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди не є віддаленою, а також суму цих зобов'язань можна достатньо достовірно оцінити.

Товариство розкриває інформацію про них в примітках до фінансової звітності крім випадків, коли можливість вибуття ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди, є малоімовірною» [81].

«Доходи та витрати визнаються за методом нарахування. Доходи визнаються, коли існує впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а сума доходу може бути достовірно визначена.

Дохід за вирахуванням відповідних податків визнається в періоді, коли покупцю були відвантажені товари чи надані послуги. Дохід від надання послуг відображається в момент виникнення незалежно від дати надходження коштів і визначається, виходячи із ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу» [81].

ПАТ «Запоріжжяобленерго» «отримує доходи від основного та інших видів діяльності. До складу доходів, що пов'язані з основним видом діяльності, належать доходи від розподілу електричної енергії» [81].

До складу доходів, що отримані від інших видів діяльності, належать «доходи від реалізації запасів та від надання робіт (послуг) структурними підрозділами» [81] ПАТ «Запоріжжяобленерго».

2.3 Облік та алгоритм формування фінансових результатів на підприємстві

Метою вірного визначення фінансових результатів є надання користувачам оприлюдненої «інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період» [88].

Фінансові результати за видами діяльності, в результаті яких вони виникають, поділяються на фінансовий результат від:

- основної діяльності;
- фінансової діяльності;
- іншої звичайної діяльності;
- надзвичайних подій.

Організація та ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності ПАТ «Запоріжжяобленерго» здійснюється у відповідності з вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 року» [15] (зі змінами та доповненнями). Порядком подання фінансової звітності з використанням «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій» ПАТ «Запоріжжяобленерго», розробленого на базі «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій»

та згідно МСБО 1 «Подання фінансової звітності» та подає звітність згідно МСФЗ.

Фінансові результати на Товаристві формуються за допомогою співставлення доходів та витрат підприємства. Облік доходів на підприємстві ПАТ «Запоріжжяобленерго» ведеться за допомогою 7-го класу рахунків.

Для узагальнення інформації про доходи на підприємстві ПАТ «Запоріжжяобленерго» від усіх видів діяльності використовуються рахунки класу 7 «Доходи і результати діяльності». Склад доходів і порядок їх визнання визначає МСБО 1, який на даний момент є основною нормативною базою для обліку доходів на Товаристві.

Оцінку доходу проводять за наявності відповідним чином оформлених первинних документів:

- актів прийому-передачі;
- накладних;
- товарно-транспортних накладних;
- виписок банку;
- рішень суду та інших документів, підтверджуючих факт збільшення

доходів.

На рахунках цього класу, крім рахунку 76 «Страхові платежі», «протягом звітного року по кредиту відображається сума загального доходу разом з сумою непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), включених в ціну продажу, по дебету – щомісячне відображення належної суми непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу» [38] на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 70 «Доходи від реалізації» [38] «призначений для відображення інформації про доходи від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, доходів від страхової діяльності, а також про суму знижок, наданих покупцям та про інші вирахування з доходу» [38].

«Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, регіонам збуту і /або іншим напрямленням,

визначеним Товариством» [81].

На рахунку 71 «Інший операційний дохід» «ведеться узагальнення інформації про інші доходи від операційної діяльності Товариства у звітному періоді, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» [38].

Рахунок 72 «Дохід від участі у капіталі» призначений на ПАТ «Запоріжжяобленерго» для узагальнення інформації про доходи від інвестицій [38].

На рахунку 73 «Інші фінансові доходи» підприємство веде облік доходів, які виникли на Товаристві у результаті його фінансової діяльності, тобто тут обліковуються доходи які не увійшли до складу рахунку 72 «Дохід від участі у капіталі».

Рахунок 74 «Інші доходи» акумулює в собі ті доходи, які виникли у процесі звичайної діяльності Товариства, але не пов'язаний з операційною та фінансовою діяльністю, а 75 «Надзвичайні доходи» рахунок призначений для відображення доходів від надзвичайних подій.

На підприємстві ПАТ «Запоріжжяобленерго» інші операційні доходи складаються від реалізації інших оборотних активів, реалізації оперативної оренди активів, іноземної валюти, операційних курсових різниць, списання кредиторської заборгованості, строк якої минув, та інших операційних доходів.

Інші фінансові доходи містять отримані відсотки від банку, доходи від дисконту по векселям та інші фінансові доходи. Інші доходи складаються від реалізації фінансових інвестицій, реалізації і ліквідації основних фондів, від неопераційних курсових різниць, безоплатно отриманих активів та інших доходів від звичайної діяльності.

«На підставі первинних документів, дані про доходи та фінансові результати, діяльності відображаються в облікових регістрах, які потім використовуються для заповнення Головної книги та фінансової звітності» [81] (рис. 2.1).

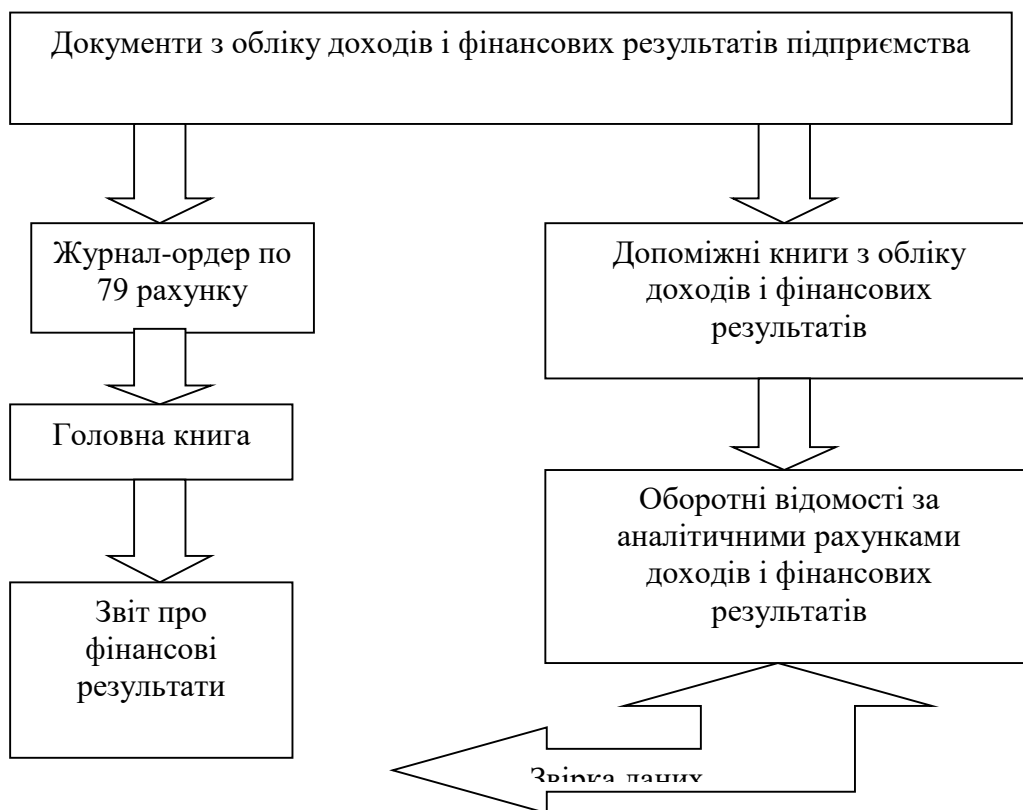

Рисунок 2.1 – Порядок відображення доходів і фінансових результатів

Джерело: розроблено автором за результатами дослідження облікової політики ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної, фінансової, надзвичайної діяльності Товариства (за кредитом рахунків 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76) та фінансові результати Товариства від звичайної діяльності й надзвичайних подій (за кредитом рахунку 79) призначено Журнал-ордер по 79 рахунку.

Введення даних для заповнення Журналу-ордеру здійснюються на підставі первинних документів і зведених відомостей про доходи та фінансові результати діяльності.

Дані Журналу-ордеру по рахунку 79 «Фінансові результати» використовуються для складання Звіту про фінансові результати, тому цей обліковий регістр є своєрідним інформаційним носієм, правильне розуміння якого дозволяє приймати ефективні управлінські рішення.

Для визначення та проведення в обліку кінцевого фінансового

результату діяльності підприємства окрім доходів, необхідно організувати облік витрат, пов'язаних з одержанням цих доходів.

Для обліку витрат ПАТ «Запоріжжяобленерго» використовується 9 клас, без використання 8 класу рахунків.

Рахунки 9 класу призначені для узагальнення інформації про витрати за всіма видами діяльності та видами операцій які відбулися на Товаристві.

Формування інформації про витрати на Товаристві ПАТ «Запоріжжяобленерго», які були понесені у процесі діяльності, здійснюються у розрізі груп.

За цільовим спрямуванням витрати поділяються на: основні, витрати на обслуговування, витрати на управління.

За способом включення до собівартості витрати ПАТ «Запоріжжяобленерго» поділяє на прямі і непрямі.

За економічним змістом усі витрати Товариства розділяють на операційні, фінансові, звичайні та надзвичайні. До операційних витрат належать витрати, що обліковуються на рахунках: 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності». До фінансових витрат належать витрати, котрі обліковуються на рахунках 95 «Фінансові витрати» та 96 «Втрати від участі в капіталі». Звичайні витрати, в свою чергу, на Товаристві обліковуються на рахунку 97 «Інші витрати», а надзвичайні витрати належать до рахунку 99 «Надзвичайні витрати».

Для ПАТ «Запоріжжяобленерго» є оптимальним позамовний метод обліку витрат (за контрактами та договорами). Об'єктом обліку при цьому є окреме індивідуальне замовлення, окремий контракт (проект) або партія продукції, яка складається з ідентичних зразків, що проходять однаковий технологічний процес.

Перш за все, всі прямі виробничі витрати відносяться до конкретного замовлення на підставі первинних документів, в яких проставляється порядковий номер замовлення. Таким чином, «собівартість одного замовлення

визначається як сума всіх витрат, зібраних в картці обліку витрат по конкретному замовленню від моменту її відкриття до моменту завершення робіт» [81].

Основним моментом при використанні позамовного методу обліку витрат на виробництво, на підприємстві, є необхідність точного обліку і відокремлення витрат за яким-небудь одним замовленням від витрат за іншими замовленнями.

Розглянемо більш детально сутність рахунків 9-го класу на ПАТ «Запоріжжяобленерго».

Загальновиробничі витрати, що збираються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», розділяються на постійні та змінні. У виробничу собівартість попадають тільки розподілені загальновиробничі витрати. Нерозподілені витрати списуються на собівартість реалізованої продукції відразу в період їх виникнення. Перемінні накладні витрати, не залежно від фактичних обсягів виробництва, списуються в дебет рахунка 23 «Виробництво», а потім включаються в собівартість готової продукції по мірі її виготовлення. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен обсяг витрат з використанням бази розподілу заробітної плати.

Собівартість реалізованої продукції (90 рахунок) на ПАТ «Запоріжжяобленерго» сформована згідно вимог МСБО 1 та відповідними методичними рекомендаціями.

Витрати з собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) є витратами основної діяльності підприємства і включають в себе фактичну виробничу собівартість реалізованої продукції, нерозподілені загальновиробничі витрати й понаднормативні виробничі витрати на готову продукцію. Первинними документами з обліку цих витрат відповідно є: наказ-накладна на відвантаження готової продукції або акт приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг); довідка-розрахунок бухгалтера; акт про брак, акт відхилень.

Адміністративні витрати (92 рахунок) «відображають

загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням і обслуговуванням Товариства (витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу, витрати на їх службові відрядження» [81], на утримання основних засобів, охорону, юридичні, аудиторські та інші).

Витрати на збут (93 рахунок) складаються з витрат, пов'язаних з реалізацією продукції (утримання підрозділів, що займаються збутом продукції, рекламу тощо). якому визначається сума втрат від забракованої продукції і вказуються види продукції, винні особи.

Первинними документами, що підтверджують здійснення загальнопромислових витрат є відповідно: таблиць обліку робочого часу, складений нормувальником цеху; рахунки на оплату, акти виконаних робіт, довідка-розрахунок бухгалтера і відповідні звіти з податків. Розрахунок амортизації ведеться автоматизовано, тому на підприємстві немає типових і нетипових форм первинного обліку таких витрат, в бухгалтерії лише складаються розроблювальні і зведені таблиці, що є регістрами аналітичного обліку.

Інші операційні витрати (94 рахунок) складаються з витрат від знецінення запасів, втрат від операційних курсових різниць, відрахувань до фондів, сплачених штрафів, пені згідно з податковим законодавством, збитків, пов'язаних з реалізацією іноземної валюти та інших витрат. Всі витрати, як зазначалося раніше, відповідають вимогам П(С)БО № 16 «Витрати».

Фінансові витрати (95 рахунок) містять відсотки за кредит, витрати пов'язані з страхуванням фінансових ризиків або майна в заставі та інші фінансові витрати.

Інші витрати (97 рахунок) сформовані з собівартості реалізованих фінансових інвестицій, собівартості реалізованих необоротних активів та їх списання, втрат від неопераційних курсових різниць та з інших витрат звичайної діяльності.

Податок на прибуток (98 рахунок), це витрати Товариства, які понесені при сплаті податку до бюджету, тобто ведеться облік суми витрат по податку

на прибуток, яка складається із поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання.

Для узагальнення інформації про фінансові результати від звичайної діяльності і надзвичайних подій, Планом рахунків ПАТ «Запоріжжяобленерго» передбачено рахунок 79 «Фінансові результати», «який ведеться за субрахунками:

- 791 «Результат основної діяльності»;
- 792 «Результат фінансових операцій»;
- 793 «Результат іншої звичайної діяльності»;
- 794 «Результат надзвичайних подій» [88].

«По кредиту рахунка 79 «Фінансові результати» та його субрахунків відображаються суми в порядку закриття рахунків обліку доходів, а по дебету – суми в порядку закриття рахунків обліку витрат, а також належна сума нарахованого податку на прибуток» [38].

По кредиту субрахунку 791 «Результат основної діяльності» Товариства «відображають суму доходів від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг та іншої операційної діяльності в кореспонденції з дебетом рахунків: 70 «Доходи від реалізації» та 71 «Інший операційний дохід»» [38].

На дебет субрахунку 791 «Результат основної діяльності» наприкінці звітної періоду в порядку закриття рахунків списують:

- собівартість реалізованої готової продукції, товарів, послуг (з кредиту рахунка 90 «Собівартість реалізації»);
- адміністративні витрати (з кредиту рахунка 92 «Адміністративні витрати»);
- витрати на збут (з кредиту рахунка 93 «Витрати на збут»);
- належну за даними бухгалтерського обліку суму податку на прибуток від звичайної діяльності (з кредиту рахунка 981 «Податки на прибуток від звичайної діяльності»).

Фінансовий результат на ПАТ «Запоріжжяобленерго» формується на 79 рахунку «Фінансові результати». Наприкінці звітної місяця рахунки доходів

і витрат закриваються шляхом списання їхніх сальдо на рахунок 79. Після цього порівнюються обороти по дебету та кредиту рахунка 79. Результативний рахунок 79 формує в остаточному підсумку нерозподілений прибуток або збиток, що відображається на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки» (непокриті збитки).

Якщо кредитовий оборот по рахунку 79 більше дебетового, то підприємство на суму різниці має нерозподілений прибуток, якщо менше, то збиток. «В бухгалтерському обліку чистий прибуток (збиток) формується поступово протягом фінансово-господарського року від усіх видів звичайної та надзвичайної діяльності» [88].

Синтетичний облік фінансових результатів на підприємстві «ведуть у журналі № 6 «Облік доходів та фінансових результатів». Він призначений для відображення операцій з доходами та результатами діяльності підприємства. У цьому журналі відображають обороти за кредитом рахунків 70-76, 79. Він містить окремий другий розділ «Аналітичні дані про доходи», де накопичується інформація «про склад інших операційних доходів, доходів від участі в капіталі» [88], інших фінансових та інших доходів, доходів від реалізації продукції (робіт, послуг) за бартерними контрактами, як за поточний період, так і за період з початку звітного року. Ці дані необхідні при складанні приміток до річної фін. звітності.

Кореспонденція рахунків з обліку фінансових результатів на підприємстві ПАТ «Запоріжжяобленерго» надається в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Кореспонденція рахунків з обліку фінансових результатів на ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Назва операції :	Дебет	Кредит
1.Списані на фінансові результати діяльності:		
- дохід від реалізації (готової продукції, товарів, робіт, послуг)	701	79
- інший операційний дохід	71	79
- дохід від участі в капіталі	72	79
- інші фінансові доходи	73	79
- інші доходи	74	79

- надзвичайні доходи	75	79
2.Списані на фінансові результати витрати діяльності:		
- собівартість реалізації (готової продукції, товарів, робіт, послуг)	791	901
- адміністративні витрати	791	92
- витрати на збут	791	93
- інші операційні витрати	791	94
- нарахований податок на прибуток	791	98
2.Визначено та списано фінансовий результат:		
- прибуток	791	441
- збиток	442	791

Джерело: розроблено автором за результатами дослідження облікової політики ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Аналізуючи дані з таблиці можна говорити про те, що на підприємстві ПАТ «Запоріжжяобленерго» проводилися такі операції: були списані на фінансові результати діяльності доход від реалізації (готової продукції, товарів, робіт, послуг), інший операційний доход, інші фінансові доходи. Також, як видно з таблиці, на фінансові результати були списані витрати діяльності і собівартості реалізації (готової продукції, товарів, робіт, послуг), адміністративні витрати та витрати на збут.

Також слід зазначити, що на підприємстві ПАТ «Запоріжжяобленерго» облік фінансових результатів ведеться за міжнародними стандартами.

У звіті «визначають валовий прибуток (збиток) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), фінансовий результат від операційної діяльності, від звичайної діяльності (прибуток чи збиток), надзвичайні доходи й витрати та чистий прибуток (збиток) підприємства» [88].

Завдання раціональної організації аналітичного обліку фінансових результатів на ПАТ «Запоріжжяобленерго» полягає в тому, щоб відповідно до МСФЗ, та статей форм звітності «на аналітичних рахунках фінансових результатів протягом року наростаючим підсумком з початку року в розрізі звітних статей накопичувались дані про доходи та витрати Товариства, необхідні як для контролю та аналізу, так і для складання Звіту про фінансові результати» [88].

Таким чином, аналітичний облік фінансових результатів

ПАТ «Запоріжжяобленерго» організований таким чином, що в кінці кожного звітної періоду є можливість отримати підсумкові дані із аналітичного обліку фінансових результатів можна було перенести їх на відповідну статтю Звіту про фінансові результати. З урахуванням економічного змісту окремих статей звіту, визначається прибуток або збиток за звітний період.

2.4 Пропозиції щодо вдосконалення обліку фінансових результатів

У процесі визначення фінансових результатів підприємства «кожного з видів діяльності необхідно враховувати особливості їх формування, зумовлені специфікою того чи іншого виду діяльності» [81].

У результаті дослідження наукової та законодавчої літератури виявлено, що попри численні дослідження науковців сутності поняття «фінансові результати», єдиної думки щодо цього поняття так і не існує, тому вважаємо за доцільне запропонувати узагальнене визначення фінансових результатів, яке на відміну від існуючих найбільш широко відображає сутнісні характеристики даного поняття, а саме: фінансові результати – це підсумки господарської діяльності підприємства або його підрозділів у вигляді прибутку або збитку, визначеного шляхом зіставлення витрат з отриманими доходами, а також це приріст вартості власного капіталу, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності.

Діяльність торговельного підприємства «вимагає розмежування облікових даних для внутрішніх і зовнішніх користувачів та підвищення ефективності управління продажами товарів. Цього можна досягти шляхом удосконалення системи аналітичного обліку» [88].

Доцільним буде ввести «аналітичну деталізацію інформації щодо продажу товарів для визначення фінансових результатів на торговельних підприємствах з урахуванням специфіки їх діяльності за такими критеріями:

- аналітика за формою торгівлі (реалізація товарів в оптовій торгівлі; реалізація товарів в роздрібній торгівлі);
- аналітика за категоріями покупців (реалізація вітчизняним покупцям; реалізація товарів іноземним покупцям);
- аналітика за методами активізації продажу товарів (реалізації товарів зі знижками; реалізації товарів у період розпродажу)» [88].

Така аналітична деталізація «щодо продажу товарів має забезпечувати можливість оперативного аналізу отриманих від продажу товарів доходів і бути зручною та надійною базою для прийняття ефективних рішень в управлінні продажами товарів» [88].

«Облік доходів промислових підприємств здійснюється з використанням рахунків класу 7 «Доходи і результати діяльності», а саме на відокремленому рахунку 70 «Доходи від реалізації» із подальшим відкриттям субрахунків 702 «Дохід від реалізації товарів» та 704 «Вирахування з доходу» згідно з Інструкцією про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку. Собівартість реалізованих товарів обліковується на субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів»» [38].

«Проте цієї інформації недостатньо для задоволення потреб користувачів облікової інформації різних рівнів управління, яким необхідно визначати та обліковувати доходи від реалізації товарів за окремими напрямками торговельної діяльності, групами та асортиментом товарів, а також категоріями покупців та каналами збуту товарів. Виходячи зі специфіки діяльності, завдань управління і контролю, конкретних потреб підприємство може самостійно розробляти додаткові субрахунки та аналітичні рахунки. Прикладом такої деталізації інформації з відповідного виду є відкриття таких субрахунків» [88]:

- 7021 «Дохід від реалізації товарів та послуг оптом вітчизняним підприємствам»;
 - 7022 «Дохід від реалізації товарів та послуг оптом на експорт» тощо.
- Подібна деталізація є необхідною також і для відображення собівартості

реалізованих товарів. У результаті використання додаткових аналітичних субрахунків отримуємо можливість «розділити весь виторг підприємства на доходи від реалізації товарів та інші доходи із застосуванням різних методів активізації продажу, що дозволить проводити більш детальний аналіз торговельної діяльності підприємства та приймати рішення щодо правильності застосування різних методів маркетингових інструментів» [89]. У діючому Плані рахунків бухгалтерського обліку «наявний недолік формування фінансового результату, а саме: на субрахунках 791 «Результат операційної діяльності» та 792 «Результат фінансових операцій» фактично об'єднані по два види діяльності підприємства:

- на субрахунку 791 «Результат операційної діяльності» – основна та інша операційна діяльність;
- на субрахунках 792 «Результат фінансових операцій» – фінансова та інвестиційна діяльність» [38].

У зв'язку із цим до робочого Плану рахунків підприємства необхідно ввести доповнення:

- «до субрахунку 791 «Результат операційної діяльності» відкрити два рахунки третього порядку: 7911 «Результат від основної діяльності» та 7912 «Результат від іншої операційної діяльності»;
- до субрахунку 792 «Результат фінансових операцій» відкрити два рахунки третього порядку: 7921 «Результат від фінансової діяльності» та 7922 «Результат від інвестиційної діяльності»» [38].

Також за необхідним є запровадження до рахунка 44 «Нерозподілений прибуток» нові субрахунки, а саме:

- 441 «Прибуток (збиток) від операційної діяльності»;
- 442 «Прибуток (збиток) від фінансових операцій»;
- 443 «Коригування прибутку (збитку) від виправлення помилок та зміни облікової політики».

Таким чином, зазначена класифікація на рахунках 44 «Нерозподілений прибуток» і 791 «Результат операційної діяльності» допоможе перевіряти

вплив результатів окремого виду діяльності на загальний кінцевий результат підприємства. Це дасть змогу бачити інформацію внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень щодо удосконалення результатів за конкретним напрямом діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО»

3.1 Сутність та показники аналізу фінансових результатів

Функціонування будь-якого підприємства, незалежно від видів його діяльності і форм власності, в умовах ринку визначається його здатністю створювати необхідну і достатню величину доходу або прибутку. «Аналіз прибутку займає провідне місце в системі комплексного економічного аналізу, оскільки за ним оцінюється ступінь досягнення кінцевої мети діяльності підприємства. Господарськими кодексами «Про підприємства» та «Про підприємницьку діяльність» отримання прибутку визначено головною метою діяльності господарюючих суб'єктів» [89].

«Прибуток є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства, найвагомим джерелом формування державного бюджету. Тому створеного прибутку повинно бути достатньо не тільки для задоволення фінансових потреб самого підприємства, а для фінансування суспільних фондів споживання, розвитку науки, освіти, охорони здоров'я тощо. У збільшенні прибутку зацікавлені підприємство і держава» [89].

Показники прибутковості є визначальними в оцінках ефективності функціонування господарюючого суб'єкта за всіма видами діяльності: виробничою, комерційною, фінансовою та інвестиційною. В прибутку акумулюються результати виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг), їх якості й асортименту, ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, результати ділового партнерства та виробничо-фінансового менеджменту.

Враховуючи, що «діяльність господарюючого суб'єкта може бути не тільки прибутковою, а й збитковою, формуватися за дією факторів внутрішнього і зовнішнього економічного середовища, в обліку і аналізі дають загальну оцінку фінансових результатів, які характеризуються системою абсолютних і відносних показників. Абсолютними показниками є суми прибутку (чи збитку) за структурою його утворення чи розподілу і використання. Відносні показники фінансових результатів – значення рентабельності, які характеризують відносний (у процентах) ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому і за його структурою, здійснених витрат чи отриманого доходу. Ці показники розраховують залежно від мети оцінки відносної прибутковості» [90].

Основна мета проведення аналізу – «підвищення ефективності господарювання і пошук резервів такого підвищення, здобуття певної кількості ключових параметрів, які дають об'єктивну й точну картину фінансового стану підприємства, його прибутків та збитків, змін у структурі активів і пасивів, у розрахунках з дебіторами та кредиторами. При цьому в оцінюванні поточного фінансового стану підприємства особливу роль відіграє його прогноз на найближчу та більш віддалену перспективу, тобто очікувані параметри фінансового стану» [90].

Основні завдання аналізу фінансових результатів:

- аналіз обґрунтованості плану (прогнозу) досягнення фінансових результатів;
- аналіз і оцінка динаміки показників прибутку і рентабельності; аналіз виконання планових показників з прибутку і рентабельності;
- визначення та вимірювання впливу факторів на відхилення прибутку і рентабельності;
- «виявлення резервів підвищення фінансових результатів діяльності підприємств та обґрунтування заходів щодо їх мобілізації» [90];
- аналіз розподілу і використання прибутку.

При аналізі фінансових результатів дослідження проводять у двох

аспектах. У першому аспекті фінансовий результат оцінюють як ступінь досягнення кінцевої мети та визначення ефективності виробничо-фінансової діяльності. Тут пріоритетною є оцінка ступеня використання сприятливих можливостей та упущеної вигоди [90]. Другий аспект передбачає визначення пріоритетів вкладення капіталу за видами діяльності, за масштабами у стратегічному та тактичному вимірах, які дають максимальний приріст фінансового результату.

«Інформаційне забезпечення фінансово-господарської діяльності має складну структуру і визначається різними чинниками, а саме: рівнем керівництва, цільовим призначенням інформації, складом користувачів тощо» [81].

На рівні підприємства основу інформаційного забезпечення фінансової діяльності становлять бухгалтерські дані.

Джерела інформації аналізу фінансових результатів – дані фінансової звітності; дані бухгалтерського обліку (журнал 5 «Облік витрат», журнал 6 «Облік доходів і результатів діяльності»); планові дані.

ПАТ «Запоріжжяобленерго» для аналізу використовуються такі показники фінансових результатів:

- доходи від реалізації продукції;
- доходи від інших операцій;
- доходи від надзвичайних операцій;
- прибуток на одиницю продукції;
- прибуток від реалізації продукції;
- прибуток від операційної діяльності;
- прибуток від звичайної діяльності;
- прибуток від надзвичайних подій;
- оподаткований прибуток;
- чистий прибуток.

Показниками для аналізу є також і витратні статті звітності такі як:

1. «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)» –

виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), або собівартість реалізованої продукції;

2. «Адміністративні витрати» – б загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням і обслуговуванням підприємства;

3. «Витрати на збут» – витрати підприємства, пов'язані з реалізацією продукції (товарів), витрати на утримання підрозділів, які займаються збутом продукції (товарів), на рекламу, доставку продукції споживачам;

4. «Інші операційні витрати» – собівартість реалізованих виробничих запасів, безнадійні борги і збитки від знецінення запасів; збитки від операційних курсових різниць;

5. «Фінансові витрати» – виплата відсотків та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позичкового капіталу [88].

Схематично загальну модель аналізу фінансових результатів діяльності підприємства зображено на рисунку 3.1.

Рис. 3.1 Загальна модель аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

Джерело: розраховано автором на основі дослідження фінансових результатів ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Усі ці доходи, витрати і прибутки відображено у формі №2 «Звіт про фінансові результати». Значно ширший діапазон аналітичних досліджень фінансових результатів діяльності господарюючого суб'єкта можна отримати за обліковою інформацією, складеною за МСБО.

Насамперед необхідно провести аналіз фінансових результатів [81] від основної діяльності ПАТ «Запоріжжяобленерго». Детальна інформація про фінансову звітність ПАТ «Запоріжжяобленерго» наведена в Додатку Д, Додатку Е, Додатку И, Додатку К та Додатку Л.

У таблиці 3.1 відображено аналіз фінансових результатів від основної діяльності ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020 рр.

Таблиця 3.1 – Аналіз фінансових результатів від основної діяльності ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020 роки.

Показники	2018	2019	2020	Відхилення 2019 до 2018 року		Відхилення 2020 до 2019 року	
				+,-	%	+,-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	6 143 531	5 061 181	4 828 282	-1082350	82,4	-232899	-95,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	(6 006 280)	(4 661 804)	(4 448 558)	1344476	77,6	-213246	-95,4
Валовий прибуток, тис.грн	137 251	399 377	379 724	262126	291	-19653	-95,1
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	121 456	43 127	(13 423)	-78329	-35,5	-56550	-31,1

Джерело: розраховано автором на основі інформації фінансових звітів ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020 рр.

Дивлячись на дані, які наведені у таблиці, можна зробити висновок про

те, що за всі три роки на підприємстві спостерігається динаміка до зменшення фінансового результату від основної діяльності з 121 456 тис. грн. у 2018 році до (-13 423) тис. грн. у 2020 році, що являється негативним результатом та свідчить про зменшення кількості реалізованої продукції.

Сума чистого доходу протягом 2018-2020 років також значно зменшилася з 6 143 531 у 2018 році, до 4 828 282 у 2020 році.

Наступним етапом доречно буде провести аналіз доходів, які отримало підприємство в звітному періоді і які безпосередньо впливають на кінцевий фінансовий прибуток (збиток) Товариства (табл. 3.2.).

Таблиця 3.2 – Аналіз доходів ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020 рр.

Показники	2018	2019	2020	Відхилення 2019 до 2018 року		Відхилення 2020 до 2019 року	
				+,-	%	+,-	%
Інший операційний дохід (тис.грн)	691 521	544 810	280 479	-146711	78,8	-264331	51,5
Дохід від участі в капіталі	-	97 225	-	97225	-	-97225	-
Фінансові доходи (тис.грн)	136 010	69 568	127 590	-66442	51,2	58022	183,4

Джерело: розраховано автором на основі інформації фінансових звітів ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020 рр.

Як видно з даних таблиці 3.2, то у період з 2018 року по 2020 рік на Товаристві спостерігається тенденція до зменшення іншого операційного доходу, відповідно у період 2018 – 2019 років він зменшився на 146 711 тис. грн., що на 21,2% менше ніж у попередньому році., а у 2019 – 2020 роках операційний прибуток зменшився на 264 331 тис. грн., що на 48,5 % менше, ніж у попередньому році.

Що стосується інших фінансових доходів, то тут зовсім інша ситуація: з 2018 по 2019 рік на Товаристві спостерігалось збільшення цих доходів з 0 тис. грн. до 97 225 тис. грн. відповідно. Проте вже у 2020 році цей показник

знову зменшився до 0 тис. грн., що на 100 % менше ніж у 2019 році. Тобто, ПАТ «Запоріжжяобленерго» у 2019 році отримало дохід від інвестицій (також можливо-від продажу).

Така ж сама ситуація стосується фінансових доходів: у період 2018 – 2019 роки спостерігається стрімке зменшення суми доходів з 136 010 тис. грн. до 69 568 тис. грн., а ось уже у 2020 році ця сума збільшилася до 127 590 тис. грн.

Проаналізувавши доходи підприємства логічно буде провести аналіз витрат і необхідно розпочати його з аналізу собівартості реалізованої продукції [90]. Наступним етапом проведемо аналіз операційних витрат які наведені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Елементи операційних витрат ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Найменування показників	2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	тис. грн.	% в загальній сумі	тис. грн.	% в загальній сумі	тис. грн.	% в загальній сумі
Матеріальні затрати	53 645	3,67	1 050 558	38,90	1 337 253	45,99
Витрати на оплату праці, тис. грн	503 366	34,47	639 195	23,67	799 925	27,51
Відрахування на соціальні заходи, тис. грн	110 109	7,54	139 087	5,15	175 212	6,03
Амортизація	81 183	5,57	113 161	4,19	135 769	4,67
Інші операційні витрати, тис. грн	711 827	48,75	758 609	28,09	459 558	15,80
Разом:	1 460 130	100	2 700 610	100	2 907 717	100

Джерело: розраховано автором на основі інформації фінансових звітів ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020 рр.

З таблиці 3.3 видно, що за останні три роки на ПАТ «Запоріжжяобленерго» спостерігається значне зростання майже усіх елементів операційних витрат, окрім інших операційних витрат, які

зменшилися з 711 827 тис. грн у 2018 році до 459 558 тис. грн у 2020 році. Причиною зменшення інших операційних витрат може бути те, що на Товаристві зменшено нарахування резерву під сумнівні борги. Також причиною зменшення нарахованої переданого в оренду приміщення (яке було продане).

Наступним етапом доречно буде провести аналіз прибутку на підприємстві ПАТ «Запоріжжяобленерго».

Прибуток – це кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризує абсолютну ефективність його роботи. Сума прибутку, що одержує підприємство, обумовлена обсягом продажу продукції, її якістю і конкурентоздатністю на внутрішньому і зовнішньому ринках діяльності, асортиментом, рівнем витрат, а також інфляційними процесами.

Прибуток виконує такі основні функції:

- оцінки підсумків діяльності підприємства;
- розподілу (розподілу доходу між підприємством і державою, підприємством і його робітниками і т.д.);
- джерела утворення фондів економічного стимулювання і соціальних фондів.

Отже, у зростанні прибутку заінтересовані як підприємство, так і держава. Саме тому на підприємстві необхідно систематично аналізувати формування, розподіл та використання прибутку. Цей аналіз має надзвичайно важливе значення і для зовнішніх суб'єктів (місцевих бюджетів, фінансових і податкових органів, банків).

3.2 Аналіз прибутку, показників рентабельності та ліквідності

«Величина витрат завжди залежить від облікової політики підприємства, вибору адміністрацією різних методологічних прийомів, зносу основних

засобів, величини ремонтів тощо, і підприємство відображає її в обліку самостійно» [85].

Необхідно почати аналіз з проведення та визначення динаміки збільшення або зменшення прибутку на ПАТ «Запоріжжяобленерго», який наведений у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Динаміка прибутку підприємства ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Показники	2018	2019	2020	Зміни, %		Зміна, +/-	
				2019-2018	2020-2019	2019-2018	2020-2019
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	6143531	5061181	4828282	-82,4	-95,4	-1082350	-232899
Собівартість реалізованої продукції	(6 006 280)	(4 661 804)	(4 448 558)	77,6	-95,4	1344476	-213246
Валовий прибуток	137 251	399 377	379 724	291	-95,1	262126	-19653
Прибуток /збиток від операційної діяльності	(13423)	43127	121456	-321,3	281,6	56550	78329
Прибуток/ збиток від звичайної діяльності	(44355)	15707	(17821)	-35,4	-113,5	60062	-33528
Чистий прибуток/ збиток	(71527)	672	(16390)	-0,9	-2439	72199	-17062

Джерело: розраховано автором на основі інформації фінансових звітів ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020 рр.

Так у 2020 р. ПАТ «Запоріжжяобленерго» отримало валовий прибуток, тобто різницю між виторгом від реалізації продукції і собівартістю виготовлення цієї продукції, на суму 379 724 тис. грн, у 2019 році – 399 377 тис. грн, у 2018 році -137 251 тис. грн

Необхідно також визначити показники платоспроможності ПАТ «Запоріжжяобленерго» (табл. 3.5.).

Таблиця 3.5 – Визначення показників платоспроможності ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Назва показника	Формула розрахунку	Нормативне значення	Значення Товариства		
			2018	2019	2020
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{абс} = \frac{ГК + ПФІ}{л ПЗ}$ де ГК – гроші та їх еквіваленти (Ф.1, р. 1165); ПФІ – поточні фінансові інвестиції (Ф. 1, р. 1160); ПЗ – поточні зобов'язання (Ф. 1, р. 1695 + р. 1700)	0,2–0,35	0,01	0,08	0,06
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{шв} = \frac{ОА - З}{л ПЗ}$ де ОА – оборотні активи (Ф. 1, р. 1195 + р.1200); З – запаси (Ф. 1, р. 1100)	0,7–0,8	0,83	0,78	0,7
Коефіцієнт загальної ліквідності	$K_{заг} = \frac{ОА}{л ПЗ}$ де ОА – оборотні активи (Ф. 1, р. 1195 + р.1200); ПЗ – поточні зобов'язання (Ф. 1, р. 1695 + р. 1700)	1–2	0,85	0,81	0,72

Джерело: розраховано автором на основі інформації фінансових звітів ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020 рр.

Отже, виходячи із відхилення показників ПАТ «Запоріжжяобленерго» від нормативних показників, можна дійти до висновку, що Товариство не є платоспроможним, та за 2018-2020 рр. спостерігається тенденція до зниження платоспроможності.

Досліджуючи зміну прибутку підприємства доречно було б проаналізувати зміну податку на прибуток яка наведена у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Зміна податку на прибуток на ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Показники	2018	2019	2020	Зміни,+/-	
				2019-2018	2020-2019
1	2	3	4	5	6
1.Прибуток (збиток) до оподаткування	(17 821)	15 707	(44 355)	-33 528	-60 062

Продовження таблиці 3.6

1	2	3	4	5	6
2.Податок на прибуток	(4 047)	(15 035)	(27 172)	-10 988	-12 137
3.Чистий прибуток(збиток)	(21 868)	672	(71 527)	22 540	-72 199

Джерело: розраховано автором на основі інформації фінансових звітів ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020 рр.

Наведені розрахунки в таблиці 3.5. відображають схильність ПАТ «Запоріжжяобленерго» до збиткової діяльності. Так, у 2019 році, порівняно із 2018 р. сума чистого прибутку збільшилася на 22 540 тис. грн., однак у 2020 році знову зменшилася на (-72 199) тис. грн. до остаточного результату – збитку станом на кінець звітного року у сумі (-71 527) тис. грн.

Розрахунок основних показників рентабельності для ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020рр. наведено у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Показники рентабельності на ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018 – 2020 рр.

Показник	2018	2019	2020
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності (%)	-0,72	0,02	-2,1
Рентабельність продукції (%)	102,29	108,57	108,53
Рентабельність власного капіталу (%)	-6,70	0,35	-152,48
Рентабельність продажу	2,23	7,89	7,86
Валова рентабельність	0,02	0,08	0,08
Чиста рентабельність	-0,16	0,002	-0,19

Джерело: розраховано автором на основі інформації фінансових звітів ПАТ «Запоріжжяобленерго» за 2018-2020 рр.

Рентабельність капіталу за чистим прибутком склала у 2018р. – (-0,72 %), у 2019 р. – 0,02 %, а у 2020р. – (-2,1 %), тобто (-2,1 %) чистого

прибутку (в даному разі у 2020 році – збитку) припадає на 1 грн. інвестованих в активи кошти у 2020р. На ПАТ «Запоріжжяобленерго» спостерігається збиткова діяльність, тому показники рентабельності мають від’ємне значення.

Що стосується рентабельності власного капіталу, то – (-6,7 %) чистого прибутку припадає на 1 грн. власного капіталу у 2018 р., у 2019 р. цей показник становив 0,35 %, а у 2020 році – (-152,48 %) чистого прибутку припадає на 1 грн. власного капіталу. Такий результат є наслідком значного збільшення суми власного капіталу за умови значного збільшення рівня збитковості діяльності.

Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації має тенденцію поступового збільшення. У 2018 році цей показник становив – 102,29 %, потім, у 2019 році він збільшився до позначки 108,57 %, а у 2020 році незначно зменшився і становив 108,53 %.

Чиста рентабельність Товариства має неоднозначну тенденцію до зростання та прямо пропорційна до коливання прибутковості/збитковості діяльності.

Таким чином, у 2018 році цей показник становив (-0,16%), у 2019 значно збільшився за наявності прибутку на Товаристві – 0,002%, далі у 2020 році знову показник зменшився до рівня (-0,19%), що є наслідком повернення збиткового результату Товариства.

З проведених розрахунків я можу зробити висновок про те, що на Товаристві за три роки значно зменшилися показники рентабельності, окрім показника рентабельності продукції з прибутком від реалізації.

Отже, з розрахунків вище можна зробити висновок, ПАТ «Запоріжжяобленерго» не є прибутковим, платоспроможним підприємством, та спостерігається тенденція погіршення загального показника рентабельності діяльності.

Проте дані факти також можна пояснити тим, що діяльність Товариства направлена на розподілення електроенергії по місту Запоріжжя. Такі факти можуть свідчити про наявність великої кількості заборгованості дебіторів, безнадійної заборгованості.

Надання електроенергії комунальним установам, державним підприємствам та пільговим категоріям населення також значно впливає на прибутковість діяльності.

Також спостерігається значне покращення фінансового результату діяльності у 2019, та різкий спад у 2020, що може бути наслідком впливу пандемії COVID-19 та карантинних обмежень.

3.2 Шляхи підвищення ефективності господарської діяльності підприємства

При проведенні аналізу фінансового стану підприємства було виявлено низку недоліків у веденні господарської діяльності, виправлення яких призведе до збільшення ефективності діяльності підприємства та збільшення його рентабельності.

По-перше, підприємству ПАТ «Запоріжжяобленерго» потрібно налагодити бізнес-процес придбання та збуту товару. Підприємство закуповує великі поставки товару, які не встигає реалізувати, так як цей товар має свій термін використання, через що підприємство не має права реалізовувати прострочений товар, так як це може нести загрозу людському життю. Відповідно ці товари залишаються на складі і з них немає можливості отримати дохід. Навіть більше, при їх списанні підприємство понесе додаткові витрати у вигляді податку на додану вартість. Тому підприємство має запровадити регулярний поточний аналіз попиту такого товару на ринку та закуповувати той обсяг товару, який вони встигнуть реалізувати до того, як вийде його термін використання, для того, щоб мінімізувати витрати із зберігання та списання такого товару.

По-друге, підприємство має запровадити контроль за зміною дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а саме знаходження

підходів та нових комунікацій з покупцями щодо їх своєчасної оплати за реалізований товар. Через несплату покупцями грошових коштів за реалізований товар підприємству ПАТ «Запоріжжяобленерго» не вистачає обігових коштів для покриття своїх зобов'язань, через що засновник підприємства регулярно здійснює додаткові внески до капіталу підприємства у вигляді грошових коштів для покриття таких витрат. Це не є позитивним явищем для підприємства, так як воно певною мірою залежить від бажання та можливості засновника у здійсненні таких додаткових внесків, через що страждає автономність підприємства.

Аналіз ліквідності та платоспроможності дає підстави стверджувати, що підприємство порушує правила фінансування, протягом 2018-2020 років підприємство мало проблеми із ліквідністю балансу, а саме воно не мало достатньо найбільш ліквідних коштів для виконання своїх негайних зобов'язань, що означало, що підприємство було неплатоспроможне на момент складання балансу. «Надалі діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематизованого надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, зокрема визначення оптимальних обсягів виробничих запасів, координації планів закупівлі та продажу, забезпечення безперебійної роботи підприємства» [90].

Для покращення ефективності діяльності та фінансового стану в цілому управлінському персоналу ПАТ «Запоріжжяобленерго» доцільно застосовувати якісне та ефективне планування грошових потоків, оскільки від спроможності своєчасно та в необхідному обсязі їх генерувати залежить платоспроможність підприємства та ліквідність його активів. Така система повинна включати планування і прогнозування грошових потоків. Загалом для покращення фінансового стану підприємства можна запровадити такі заходи:

- системний та постійний фінансовий аналіз діяльності;
- організацію обігових активів відповідно до існуючих вимог з метою оптимізації фінансового стану;
- впровадження управлінського обліку і на цій підставі оптимізацію

витрат підприємства;

– розробка і реалізація стратегічної фінансової політики підприємства [73].

ВИСНОВКИ

Проведені у кваліфікаційній роботі дослідження обліку результатів діяльності та аналізу фінансового стану підприємства дають змогу сформулювати викладені нижче висновки.

Знання історичних аспектів допомагає зрозуміти сутність досліджуваних понять, визначити передумови їх виникнення та розвитку, обґрунтувати правильність трактувань.

Загальним нормативно-правовим актом, який регулює ведення бухгалтерського обліку на підприємствах всіх форм господарювання та форм власності, є Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-XIV.

Аналітичне оцінювання показників рентабельності «дозволяє виявити не лише велику кількість тенденцій розвитку бізнесу, а й помилки під час його здійснення та резерви зростання прибутку, що в підсумку призведе до збільшення конкурентоздатності підприємства.

Виділено такі основні риси прибутку: прибуток становить лише частину комплексного доходу підприємця, який він отримує від певного виду діяльності (операційної, фінансової чи інвестиційної); прибуток є частиною очікуваного доходу підприємця, який вклав свій капітал в організацію діяльності певного виду (бізнесу) з метою досягнення комерційного успіху, але він не є гарантованим доходом підприємця; прибуток характеризує не весь дохід, отриманий у процесі підприємницької діяльності, а лише ту його частину, яка залишається після відрахування усіх витрат на ведення цієї діяльності; прибуток є вартісним показником, вираженим в грошовій формі.

Забезпеченість підприємств основними засобами виробництва і ефективність їх використання є важливими чинниками, від яких залежать результати господарської діяльності, зокрема якість, повнота і своєчасність надання послуг енергопостачання, а отже, і об'єм виробництва продукції,

її собівартість, фінансовий стан підприємства. У зв'язку з цим аналіз забезпеченості підприємств основними засобами і пошук резервів підвищення ефективності їх використання має велике значення.

Аналіз забезпеченості фінансової стійкості ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО» основними та оборотними засобами почнемо з аналізу балансових показників за 2018 – 2020 роки.

Баланс в системі інформаційної бази фінансового аналізу займає центральне місце, є головним джерелом даних про фінансовий стан підприємства на певну дату.

Збільшення балансу свідчить про збільшення виробничих можливостей підприємства і заслуговує позитивної оцінки.

Забезпеченість підприємств оборотними засобами, які не тільки дозволяють нормально функціонувати виробництву, але і забезпечують можливість розрахунків за зобов'язаннями, набувають зараз особливу роль.

За всі три роки на Підприємстві спостерігається динаміка до зменшення фінансового результату від основної діяльності з 121 456 тис. грн. у 2018 році до (-13 423) тис. грн. у 2020 році, що являється негативним результатом та свідчить про зменшення кількості реалізованої продукції.

Сума чистого доходу протягом 2018-2020 років також значно зменшилася з 6 143 531 у 2018 році, до 4 828 282 у 2020 році.

Така ж сама ситуація стосується фінансових доходів: у період 2018 – 2019 роки спостерігається стрімке зменшення суми доходів з 136 010 тис. грн. до 69 568 тис. грн., а ось уже у 2020 році ця сума збільшилася до 127 590 тис. грн.

За три роки на ПАТ «Запоріжжяобленерго» спостерігається значне зростання майже усіх елементів операційних витрат, окрім інших операційних витрат, які зменшилися з 711 827 тис. грн у 2018 році до 459 558 тис. грн у 2020 році.

Отже, виходячи із відхилення показників ПАТ «Запоріжжяобленерго» від нормативних показників, можна дійти до висновку, що Товариство не є

платоспроможним, та за 2018-2020 рр. спостерігається тенденція до зниження платоспроможності.

Рентабельність капіталу за чистим прибутком склала у 2018р. – (-0,72 %), у 2019 р. – 0,02 %, а у 2020р. – (-2,1 %), тобто (-2,1 %) чистого прибутку (в даному разі у 2020 році – збитку) припадає на 1 грн. інвестованих в активи кошти у 2020р. На ПАТ «Запоріжжяобленерго» спостерігається збиткова діяльність, тому показники рентабельності мають від’ємне значення.

Що стосується рентабельності власного капіталу, то – (-6,7 %) чистого прибутку припадає на 1 грн. власного капіталу у 2018 р., у 2019 р. цей показник становив 0,35 %, а у 2020 році –(-152,48 %) чистого прибутку припадає на 1 грн. власного капіталу. Такий результат є наслідком значного збільшення суми власного капіталу за умови значного збільшення рівня збитковості діяльності.

Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації має тенденцію поступового збільшення. У 2018 році цей показник становив – 102,29 %, потім, у 2019 році він збільшився до позначки 108,57 %, а у 2020 році незначно зменшився і становив 108,53 %.

Чиста рентабельність Товариства має неоднозначну тенденцію до зростання та прямо пропорційна до коливання прибутковості/збитковості діяльності. Таким чином, у 2018 році цей показник становив (-0,16%), у 2019 значно збільшився за наявності прибутку на Товаристві – 0,002%, далі у 2020 році знову показник зменшився до рівня (-0,19%), що є наслідком повернення збиткового результату Товариства.

З проведених розрахунків я можу зробити висновок про те, що на Товаристві за три роки значно зменшилися показники рентабельності, окрім показника рентабельності продукції з прибутком від реалізації.

Отже, з розрахунків вище можна зробити висновок, ПАТ «Запоріжжяобленерго» не є прибутковим, платоспроможним підприємством, та спостерігається тенденція погіршення загального показника рентабельності діяльності.

Аналіз ліквідності та платоспроможності дає підстави стверджувати, що

підприємство порушує правила фінансування, протягом 2018-2020 років підприємство мало проблеми із ліквідністю балансу, а саме воно не мало достатньо найбільш ліквідних коштів для виконання своїх негайних зобов'язань, що означало, що підприємство було неплатоспроможне на момент складання балансу. Надалі діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематизованого надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, зокрема визначення оптимальних обсягів виробничих запасів, координації планів закупівлі та продажу, забезпечення безперебійної роботи підприємства.

Для покращення ефективності діяльності та фінансового стану в цілому управлінському персоналу ПАТ «Запоріжжяобленерго» доцільно застосовувати якісне та ефективне планування грошових потоків, оскільки від спроможності своєчасно та в необхідному обсязі їх генерувати залежить платоспроможність підприємства та ліквідність його активів. Така система повинна включати планування і прогнозування грошових потоків.

Оптимізація фінансових результатів є однією з центральних проблем, яка полягає у визначенні такого співвідношення власних і позикових коштів, за яких досягається максимальна ефективність діяльності підприємства.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник 2-ге вид., перероб. та доп. Житомир : ПП «Рута», 2013. 608 с.
2. Проскуріна Н.Н., Фатєєва Ю.С. Сутнісно-класифікаційне поняття фінансових результатів. *Innovative areas of solving problems of science and practice* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф., м. Осло, Норвегія, 08-11 листопада 2021 р. Осло, 2022. 126 с.
3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник 3-тє вид., перероб. та доп. Житомир : ЖІТІ, 2017. 120 с.
4. Голов С. Ф. Облік нематеріальних активів : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2016. 135 с.
5. Грабова Н. М., Кривонос Ю. Г. Облік основних господарських операцій у бухгалтерських проводках : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : АСК, 2009. 320 с.
6. Губарик О. М., Корінь А.М. Фінансовий облік в управлінні доходами і фінансовими результатами в діяльності підприємства. *Облік. Оподаткування. Аудит*. Економічний науковий електронний журнал. 2014. №5. С. 85-88. URL : <http://global-national.in.ua/7-2015/172.pdf>.
7. Гуренко Т.О., Байцер Д.Л. Економічна сутність фінансових результатів. *Облік. Оподаткування. Аудит*. Економічний науковий електронний журнал. 2013. №10. С. 199-203 URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/esnof_2013_10%283%29__34.
8. Дерксен М.Ю. Оптимізація основних аспектів організації обліку. *Управління розвитком*. 2011. №7. С. 20-22.
9. Дудар А. Основні напрямки розвитку системи управління фінансовими результатами діяльності торговельно-виробничої фірми. *Банківська справа*. 2009. № 5. С. 36-51.
10. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1

«Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення: 10.08.2021 р. URL : <https://buhgalter911.com/spravochniki/> (дата звернення: 12.10.2022).

11. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ Міністерства фінансів України від 20.11.1999 р. № 290. Дата оновлення : 03.11.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення : 15.10.2022).

12. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. Дата оновлення : 03.11.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>. (дата звернення : 15.10.2022).

13. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. №559 Дата оновлення : 03.11.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення : 22.10.2021).

14. Завгородний В. П. Бухгалтерський облік в Україні (з використанням національних стандартів) : навч. посіб. 5-е вид., перероб. та доп. Київ : АСК, 2015. 65 с.

15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. Дата оновлення : 01.07.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>. (дата звернення : 15.10.2022).

16. Міжнародні стандарти фінансової звітності : виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку від 01.01.2012 р. Дата оновлення : 12.03.2013 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text. (дата звернення : 15.10.2022).

17. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI. Відомості

Верховної Ради України. Дата оновлення : 01.01.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення : 15.01.2022).

18. Проскуріна Н.Н., Фатєєва Ю.С. Нормативно-правова база з організації обліку фінансових результатів. *Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства* : збірник кафедри обліку та особаткування ЗНУ. Запоріжжя, 2022. С 231-242.

19. Кожемякіна С.М. Структурні зрушення в економіці України та їх вплив на фінансові результати. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. 20- 26 жовт. (№ 12).С. 230-232.

20. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2008. 320 с.

21. Коришко Н. Організація обліку фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності. *Облік. Оподаткування. Аудит*. Економічний науковий електронний журнал. 2010. №6. С. 84-86.

22. Кузнецова С. А. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2018. 230 с.

23. Конституція України :відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. Дата оновлення : 01.01.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення : 15.01.2022).

24. Господарський кодекс України : Закон від 16.01.2003 р. № 436–IV. Дата оновлення: 19.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>. (дата звернення: 15.10.2022).

25. Цивільний кодекс України : відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст.356. Дата оновлення : 10.10.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (дата звернення: 15.10.2022).

26. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. №419. Дата оновлення : 10.06.2022 р. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/KP000419>. (дата звернення: 15.10.2022).

27. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. Дата оновлення : 10.08.2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>. (дата звернення: 15.10.2022).

28. Плешонкова Л. К. Формування витрат згідно П(С)БО. *Бухгалтерський облік, контроль і аналіз* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.

29. Бутинець. Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. *Національна академія статистики, обліку та аудиту*. Житомир, 2013. 672 с.

30. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 628. Дата оновлення : 03.08.2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text>. (дата звернення: 15.10.2022).

31. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» : Наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 р. № 137. Дата оновлення : 10.08.2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text>. (дата звернення: 15.10.2022).

32. Голов С. Ф. Особливості обліку витрат на виробничих підприємствах. *Все про бухгалтерський облік*. Київ, 2012. № 31. 32 с.

33. Сопко В. В. Введення в управлінський та виробничий облік. *Бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. 2016. №31. 780 с.

34. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. №39. Дата оновлення : 10.08.2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>. (дата звернення: 15.10.2022).

35. Про затвердження Національного положення (стандарту)

бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами» : Наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2005 р. №412. Дата оновлення : 27.05.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05#Text>. (дата звернення: 15.10.2022).

36. Кужельний М. В. Облікова політика підприємства: зміст та формування. *Бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. Київ, 2017. №3. 478 с.

37. Єфіменко В. І. Економіка підприємства. *Бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. 2019. № 1. С. 36-66.

38. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. Дата оновлення 10.08.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>. (дата звернення: 15.10.2022).

39. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2018. 172 с.

40. Соколов Я. В. Принципи та концепції бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік*. Видавничий центр Ужгородського територіального інституту професійних бухгалтерів. 2020. №57. 214 с.

41. Beigelzimer M. Accounting in production. *All about accounting*. 2016. Vol. 11, № 7. pp. 12-19.

42. Bezrukikh P. Analysis of financial results of food industry enterprises. *All about accounting*. 2016. Vol. 23, № 2. pp. 58–68.

43. Adov V. Development of the food industry of Ukraine in terms of market transformations (problems of theory and practice). *Collection of scientific papers*. 2018. Vol. 19, № 1. pp. 98–108.

44. Grunfest L. Accounting management accounting in food enterprises. *Planning. Accounting. Analysis*. 2020. Vol. 19, № 1. pp. 18–38.

45. Margulis A. Accounting and audit of finished products and its financial results from sales. *Collection of scientific papers*. 2016. Vol. 11, № 5. pp. 11–18.

46. Mark O. Classification and evaluation of finished products of bakery enterprises. *Planning. Accounting. Analysis.* URL : http://www.nauka.com/3_ANR_2011/Economics/7_78616.doc.htm.
47. Kondrak V. Accounting for production costs and production costs in market conditions. *Planning. Accounting. Analysis.* 2016. Vol. 11, № 7. pp. 12-19.
48. Lieberman L. Management of enterprise costs : textbook manual. *Center for Educational Literature.* 2016. Vol. 11, № 7. pp. 77-91.
49. Levis V. Grouping of production costs in market conditions. *Economics of agro-industrial complex.* 2019. Vol. 11, № 2. pp. 22-34.
50. Rosenberg N. Cost of production. *Planning. Accounting. Analysis :* textbook. 2020. Vol. 11, № 1. pp. 116-125.
51. Tishkov I. Internal economic mechanism of the enterprise : textbook. *Planning. Accounting. Analysis.* 2017. Vol. 9, № 1. pp. 56-68.
52. Tsurkanu V. Analysis of economic activity of the enterprise. *New Knowledge.* 2018. Vol. 10, № 7. pp. 111-1123.
53. Хамян Р.Л., В.І. Лемішовський. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2005. 1072 с.
54. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2020. 578 с.
55. Хонгрєн Ч. Т. Бухгалтерський облік: управлінський аспект. *Фінанси та статистика.* 2020. №3. 416 с.
56. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.
57. Хонгрєн Ч. Д. Управлінський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2020. 189 с.
58. Юзва Р. П. Моделювання в системі обліку, аналізу та аудиту. *Інноваційна економіка.* 2019. № 2. С. 168-171.
59. Хомин П. Ю. Енциклопедія бухгалтерського обліку. *Галицькі Контракти.* зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 150–153.

60. Должанський М. І., Должанський А. М. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: навч.-метод. посіб. Львів : ЛНУ, 2020. 102 с.

61. Фадєєва О. М. Про методіку використання операційного аналізу у господарській діяльності підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2019. № 132. С. 36 -39.

62. Бабаєв Ю. А. Облікова політика та її вплив на фінансові результати діяльності підприємства. *Фінанси України*. № 1. С.54-60.

63. Сопко В.Д., Завгородний В. О. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2019. 453 с.

64. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : навч. посіб. Київ : Талком, 2010. 170 с.

65. Передеренко Н. І. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Талком, 2018. 147 с.

66. Хом'як Р.Л., Лемішовський В.І. Бухгалтерський облік та оподаткування : навч. посіб. Львів : Бухгалтерський центр «Ажур», 2018. 112 с.

67. Суріна К.П. Методики використання операційного аналізу у господарській діяльності підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2021. № 132. С. 36-39.

68. Холод З. М. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 390 с.

69. Сайт Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Міністерство юстиції України. URL : <https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search>. (дата звернення : 11.10.2022).

70. Офіційний сайт ПАТ «Запоріжжяобленерго». URL : <https://www.zoe.com.ua/%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D>

0%В0/. (дата звернення : 11.10.2022).

71. Грабова Н.М. Добровський В.М. Бухгалтерський облік у виробничих та торгових підприємствах : навч. посіб. для ВНЗ. Київ : А.С.К., 2019. 624 с.

72. Проскуріна Н.Н., Фатєєва Ю.С. Вплив обліково-аналітичної інформації на управління прибутком підприємства. *Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., м Вільнюс*, 1 листопада 2022 р. Вільнюс, 2022. 103 с.

73. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 372 с.

74. Наконечний С. І. Економетрія : навч. посіб. Київ : Талком, 2020. 110 с.

75. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2003. 224 с.

76. Спіфанов А. О. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : монографія. Суми : УАБС НБУ, 2007. 286 с.

77. Гайдис Н.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Львів: ЛБІ НБУ, 2006. 414 с.

78. Мец, В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2003. 280с.

79. Хомин П.Я. Звітність підприємств : навч.посіб. Київ : ЦНЛ, 2006. 656 с.

80. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник Київ : Талком, 2008. 566 с.

81. Проскуріна Н.Н., Фатєєва Ю.С. Облік та алгоритм формування фінансових результатів на ПАТ «Запоріжжяобленерго». *Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства» : збірник кафедри обліку та особаткування ЗНУ*. Запоріжжя, 2022. С 131-142.

82. Яріш П.М., Касьянова Ю. В. Методи проведення аналізу

фінансових результатів діяльності організацій. *Управління розвитком*. 2015. №4(144). С. 159–162.

83. Мадзігон В. Шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності підприємства *Молодь і ринок*. 2011. № 3(74). С. 21-25.

84. Маліков В.В., Ковальова Т.В. Аналіз форм фінансової звітності в контексті НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до звітності». *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. № 66(1039). С. 169-174.

85. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*: зб. наук. праць. Суми: Вид-во Укр. акад. банків. справи НБУ. 2010. № 28. С. 125-132.

86. Свірідова С.С., Пожар О.О. Оцінка факторів впливу на рентабельність підприємства. *Молодий вчений*. 2014. № 11(14). С. 93-96.

87. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. Київ.: КНЕУ, 2006. 527 с.

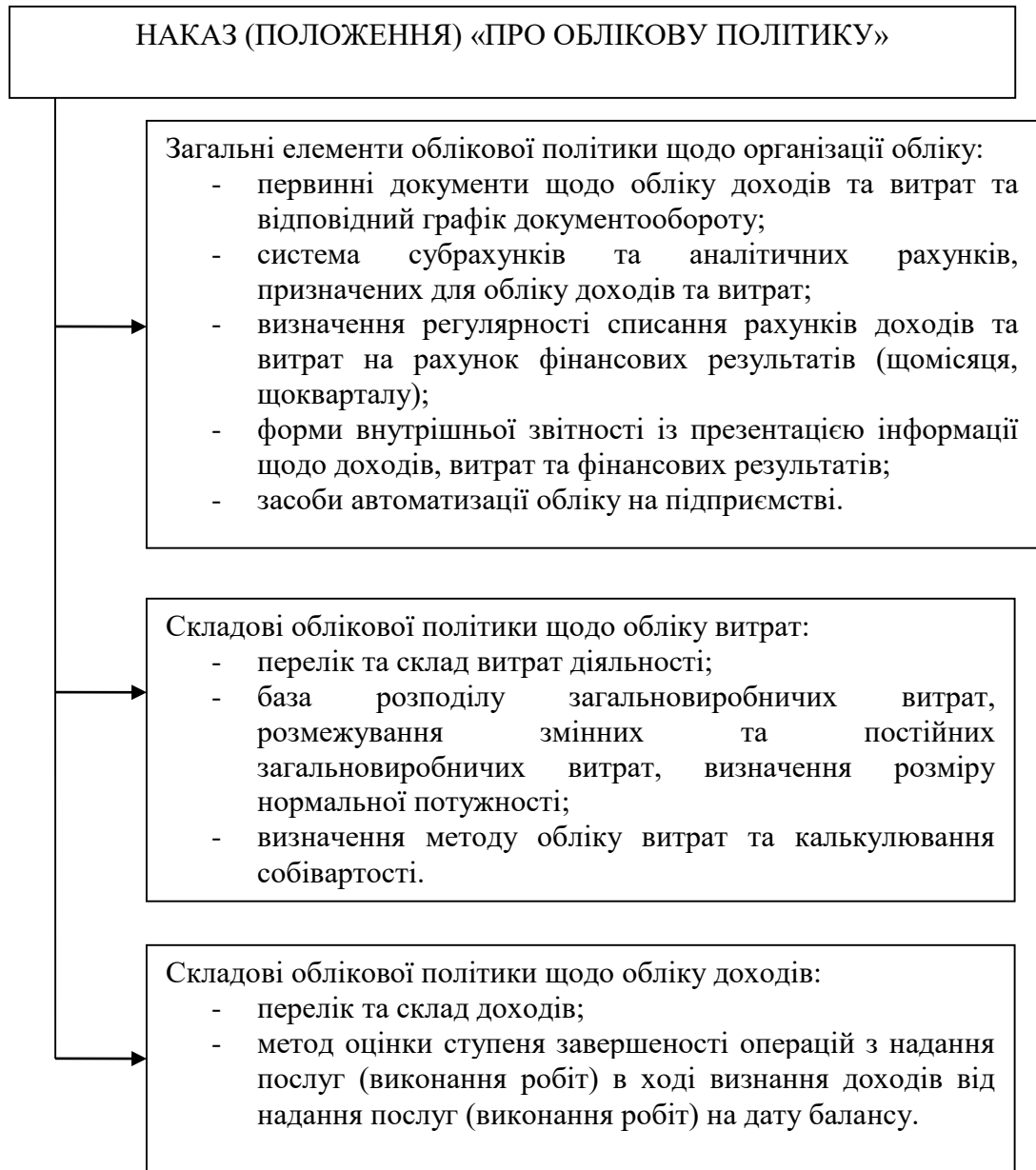
88. Покропивний С. Ф., Економіка підприємства : навч. посіб. Вид. 2-е в, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2000. 526 с.

89. Проскура К.П. Шляхи удосконалення планування прибутку підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 5 (119). С. 115-121.

90. Денисенко Л.О., Кучерявенко Ю.О. Шляхи поліпшення процесу управління прибутком на підприємстві. *Вісник КНУТД*. 2014. №1. С. 145-152.

ДОДАТОК А

Рисунок А – Складові облікової політики щодо обліку доходів та витрат і визначення фінансових результатів

ДОДАТОК Б

Таблиця Б – Характеристика окремих факторів впливу на розмір фінансових результатів та рівень рентабельності

Фактори впливу	Характеристика окремих факторів впливу на розмір фінансових результатів та рівень рентабельності
1. Технологія	Технічні та технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, здійснюють суттєвий вплив на рівень та динаміку ефективності виробництва; вони призводять до корінних змін в технічному рівні та продуктивності технологічного обладнання, методах та формах організації трудових процесів, підготовці та кваліфікації кадрів.
2. Продукт	Якість, цінова конкурентноздатність, зовнішній вигляд та інші важливі для споживача характеристики продукції є важливими факторами ефективності діяльності підприємства.
3. Основні засоби	Основні засоби, насамперед виробниче обладнання, займають провідне місце в програмі підвищення ефективності, насамперед виробничої, а також іншої діяльності підприємств; продуктивність обладнання залежить не лише від його технічного рівня, а і від відповідної організації ремонтно-технічного обслуговування, оптимальних термінів експлуатації, змінності роботи, завантаження у часі тощо.
4. Матеріальні ресурси	Матеріали і енергія позитивно впливають на рівень ефективності, якщо вирішуються проблеми ресурсозбереження, зниження матеріалоемності та енергоємності продукції, якщо раціоналізується управління запасами і джерелами їх постачання.
5. Працівники	Основним джерелом та вирішальним фактором підвищення ефективності діяльності є працівники – керівники, менеджери, фахівці, виконавці робіт; ділові якості працівників, підвищення продуктивності їх праці багато в чому визначаються діючим на підприємстві механізмом мотивації і рівнем соціального мікроклімату в колективі.
6. Організація та системність	Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, раціональні норми управління характеризують якісну організацію діяльності підприємства, що забезпечує необхідну спеціалізацію і координацію управлінських процесів.
7. Державна економічна та соціальна політика	Політики держави істотно впливає на ефективність суспільного виробництва; основними її елементами є практична діяльність владних структур, законодавство, у тому числі податкове, фінансові інструменти національного банку, економічні правила і нормативи (регулювання оплати праці, контроль за рівнем цін, ліцензування окремих видів діяльності) тощо.
8. Інфраструктура	Важливою умовою зростання ефективності діяльності підприємств є достатній рівень розвитку різних елементів виробничої (зв'язок, транспорт, торгівля) та ринкової (комерційні банки, інвестиційні фонди, страхові компанії, товарні, фондові біржі, біржі праці) інфраструктури.

ДОДАТОК В

Таблиця В – Детальна інформація про підприємство

Повне найменування юридичної особи	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО»
Скорочена назва	ПАТ «Запоріжжяобленерго»
Статус юридичної особи	Не перебуває в процесі припинення
Код ЄДРПОУ	00130926
Дата реєстрації	17.05.2000 (22 роки)
Уповноважені особи	Ангелова Олена Петрівна
Розмір статутного капіталу	44 840 000,00 грн.
Організаційно-правова форма	Акціонерне товариство
Форма власності	Недержавна власність
Види діяльності	Основний: 35.13 Розподілення електроенергії Інші: • 85.32 Професійно-технічна освіта • 61.10 Діяльність у сфері проводового електрозв'язку
Місцезнаходження юридичної особи:	Україна, 69035, Запорізька обл., місто Запоріжжя, вулиця Сталеварів, будинок 14
Веб сторінка:	kanc@zoe.com.ua
Телефон:	+380612253659
Відомості про органи управління юридичної особи	Загальні збори
Частка держави в підприємстві згідно з реєстром Фонду держмайна України	60,2475%
Перелік засновників юридичної особи	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України
Код ЄДРПОУ засновника:	37471933
Адреса засновника:	Україна, 01001, місто Київ, вулиця Хрещатик, будинок 30
Розмір внеску до статутного фонду: Частка (%):	44 840 000,00 грн 100,0000%
Власники крупних пакетів акцій (>5%) станом на 3 квартал 2021 року	<u>AUBSTSR JPDWHNVAMO UH DucJA (XWVMXAP RIICTBFIG DCAVXZN)</u> , Ehrmhqsczr Ptot Акція проста бездокументарна іменна Номінальна вартість: 0.25 Кількість: <u>22222212</u> Від загальної кількості (%): <u>1.22</u> <u>ZDCC HSBMJHBY QIITHXJ (YZT TWCZPDGM YPVGFRF)</u> , Vldxархкcu Ozxl Акція проста бездокументарна іменна Номінальна вартість: 0.25 Кількість: <u>22212111</u> Від загальної кількості (%): <u>21.21</u> <u>СIEGBUKP DXJWBACKIW XYSCXOX</u> , Lxdbfzcgzbz Zyya Акція проста бездокументарна іменна Номінальна вартість: 0.25 Кількість: <u>21122221</u> Від загальної кількості (%): <u>22.12</u>

Продовження таблиці В

Ліцензії	451 ліцензія
Ознака прибутковості	Відсутня реєстрація в Реєстрі неприбуткових установ та організацій
Реєстр платників ПДВ	Дійсне свідоцтво ПДВ
Індивідуальний податковий номер	001309208249
Дата реєстрації:	24.07.1997 р.
Реєстр «Інформація про суб'єктів господарювання, які мають податковий борг» (станом на 01.01.2022 р.)	Платник податків має податковий борг 686 934 513 грн Державний: 686 934 130 грн Місцевий: 383 грн
Місцезнаходження реєстраційної справи	Департамент реєстраційних послуг Запорізької міської ради

ДОДАТОК Д

Таблиця Д – Звіт про фінансовий стан за рік, що закінчився 31 грудня 2020 р.

(тис. грн.)

Активи	Код рядка	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2018
I. Непоточні активи				
Нематеріальні активи	1000	6403	4328	2 929
первісна вартість	1001	22089	18 187	15 403
накопичена амортизація	1002	15 686	13 859	(12 474)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	101 262	165 812	81 059
Основні засоби	1010	915 596	765 493	750 774
первісна вартість	1011	3 815 741	3 538 829	3 413 528
накопичена амортизація	1012	2 903 145	2 773 336	(2 662 754)
Інвестиційна нерухомість	1015	438	446	455
Довгострокові фінансові інвестиції	1035	0	97 292	66
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	146 228	158 037	201 316
Відстрочені податкові активи	1045	12 787		
Інші необоротні активи	1090			
Усього за розділом I	1095	1 179 714	1 094 116	1 036 599
II. Поточні активи				
Запаси	1100	74043	75 240	44 302
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1 604472	1 684957	1 595 144
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	7 603	5 574	4 149
з бюджетом	1135	12819	3532	
З нарахованих доходів	1136	4168		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	232761	219477	342 586
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	172480	243260	29 524
Усього за розділом II	1195	2 223 050	2 337 599	2 015705
II. Необоротні активи, призначені для продажу, та групи вибуття	1200	1	1	1
Баланс	1300	3 402765	3431716	3 052305

Власний капітал і зобов'язання	Код рядка	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2018
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	44 840	44 840	44 840
Капітал у дооцінках	1405	44 441	44 441	44 441
Додатковий капітал	1410	95 723	95 723	95 723
Резервний капітал	1415	8 359	8 359	8 359
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	92 250	163979	163 520
Усього за розділом I	1495	285 613	357 342	356 883
II. Довгострокові зобов'язання та забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	17 848	25 603
Пенсійне забезпечення	1505	366		379
Інші довгострокові зобов'язання	1515	37 704	171 742	300 396
Усього за розділом II	1595	46 908	189 817	326 378
III. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	1600			
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	523 343	333 025	396 065
Заборгованість постачальникам	1615	1 206 132	441 163	221 211
Розрахунки з бюджетом	1620	1 205 692	1 157174	853 178
у тому числі з податку на прибуток	1621	13 631	38262	15 471
Розрахунки зі страхування	1625	22 290	9 929	43 229
Розрахунки з оплати праці	1630	52 980	35 635	164 532
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	257 906	328 686	441 790
Поточна заборгованість учасникам	1640	11 544	11 544	11 544
Поточні забезпечення	1660	29 948	24 748	16 802
Доходи майбутніх періодів	1665	29 443	31 437	30 869
Інші поточні зобов'язання	1690	467 499	511 216	189 824
Усього за розділом III		3 070 244	2 884 557	2 369044
Баланс	1900	3 402 765	3 431 716	3 052305

ДОДАТОК Е

Таблиця Е – Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

ПАТ «Запоріжжяобленерго»

за період, що закінчився 31 грудня 2020 року

(тис. грн.)

Показник	Код рядка	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2018
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4 828 282	5 061 181	6 143 531
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(4 448 558)	(4 661 804)	(6 006 280)
Валовий прибуток	2090	379 724	399 377	137 251
Валовий збиток	2095			-
Інші операційні доходи	2120	280 479	544 810	691 521
Адміністративні витрати	2130	(102 732)	(84 088)	(50 372)
Інші операційні витрати	2180	(500 492)	(755 641)	(656 944)
Фінансовий результат від операційної діяльності				
прибуток	2190		43 127	121 456
збиток	2195	(13423)		
Дохід від участі в капіталі	2200		97 225	
Фінансові доходи	2220	127 590	69 568	136 010
Фінансові витрати	2250	(158 525)	(96 924)	(275 091)
Витрати від участі в капіталі	2255			(196)
Фінансовий результат до оподаткування				
прибуток	2290		15 707	
збиток	2295	(44 355)		(17 821)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(27 172)	(15 035)	(4 047)
Прибуток/збиток від припиненої діяльності	2305			
Чистий фінансовий результат				
прибуток	2350		672	
збиток	2355	(71 527)	-	(21 868)
Інші сукупні прибутки				
Переоцінка основних засобів	2400			5 478
Інший сукупний дохід	2445			
Усього сукупний дохід	2465	(71 527)	672	(16 390)
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	179 360 000	179 360 000	179 360 000
Прибуток на акцію (грн):				
базисний	2615	0,01	0,00	(0,12)
розбавлений		0,01	0,00	(0,12)

ДОДАТОК И

Таблиця И – Звіт про рух грошових коштів ПАТ «Запоріжжяобленерго»
за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

(тис. грн.)

Стаття	Код рядка	Рік, що закінчився		
		31.12.2020	31.12.2019	31.12.2018
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	5243 945	6 054 220	6 866 275
Повернення податків і зборів	3005		-	-
Цільове фінансування	3010			461
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	649 268	198 060	288 213
Інші надходження	3095	245 487	411 026	108 095
Витрачання на: оплату товарів (робіт, послуг)	3100	(4 174 014)	(4 460 535)	(6 575 592)
праці	3105	(681 320)	(691 384)	(384 007)
Відрахування на соціальні заходи	3110	(179 615)	(181 876)	(107 016)
Інші податки та обов'язкові платежі, у т.ч.	3115	(619 143)	(465 659)	(102 073)
Сплачений податок на прибуток	3116	(86 605)		(2)
Інші платежі	3190	(282 917)	(483 309)	(53 891)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	118 252	380 543	40 465
II. Рух коштів від інвестиційної діяльності				
Продаж основних засобів	3205	-	-	-
Інші надходження	3250	-	-	-
Витрачання на придбання : Фінансових інвестицій	3255	()	()	(100)
Придбання та будівництво основних засобів	3260	(189 715)	(189 418)	(17 847)
Інші платежі	3290	(7 652)	(11 411)	(1 815)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	(188 833)	(191 536)	(19 762)
III. Рух коштів від фінансової діяльності				
Отримані позики	3305	-	-	-
Інші надходження	3340	-	-	-
Погашені позики	3350	-	-	-
Сплачені дивіденди	3355	()	()	()
Інші платежі	3390	(199)	(65)	-
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	(199)	(65)	()
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	(70 780)	188 942	20 703
Залишок коштів на початок року	3405	243 260	54 318	8 821
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410			
Залишок коштів на кінець року	3415	172 480	243 260	29 524

ДОДАТОК К

Таблиця К – Звіт про зміни у власному капіталі ПАТ «Запоріжжяобленерго»
за період, що закінчився 31 грудня 2020 року

(тис. грн)

Стаття	Код	Статутний капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток	Разом
Залишок на 01.01.2018	4000	44 840	44 441	95 723	8 359	164 192	357 555
Коригування:							
Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	(213)	(213)
Інші зміни	4090	-	-	-	-	-	-
Скоригований залишок на 01.01.2018	4095	44 840	44 441	95 723	8 359	163 979	357 342
Чистий прибуток за 2018 рік	4100		-			(11 706)	(11 706)
Інший сукупний дохід за 2018 рік	4110					(71 527)	(71 527)
Розподіл прибутку:							
Виплати власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	0	0
Спрямування прибутку до статутного капіталу	4205	-	-	-	-	-	-
Відрахування до Резервного капіталу	4210	-	-	-	-	0	-
Відрахування до додаткового капіталу	4220	-	-	-	-	0	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-
Разом змін в капіталі за 2018 рік	4295	-	-	-	-	(71 729)	(71 729)
Залишок на 31.12.2018	4300	44 840	44 441	95 723	8 359	173 682	367 045
Залишок на 01.01.2019	4000	44 840	44 441	95 723	8 359	173 682	367 045
Коригування:							
Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	(10 162)	(10 162)
Інші зміни	4090	-	-	-	-	-	-
Скоригований залишок на 01.01.2019	4095	44 840	44 441	95 723	8 359	163 520	356 883
Чистий прибуток за 2019 рік	4100		-			672	672
Інший сукупний дохід за 2019 рік	4110						
Розподіл прибутку:							
Виплати власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	0	0
Спрямування прибутку до статутного капіталу	4205	-	-	-	-	-	-
Відрахування до Резервного капіталу	4210	-	-	-	-	0	-
Відрахування до додаткового капіталу	4220	-	-	-	-	0	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-
Разом змін в капіталі за 2019 рік	4295	-	-	-	-	672	672
Залишок на 31.12.2019	4300	44 840	44 441	95 723	8 359	164 192	285 613
Залишок на 01.01.2020	4000	44 840	44 441	95 723	8 359	92 250	357 555
Коригування:							
Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	(72)	(72)
Інші зміни	4090	-	-	-	-	-	-
Скоригований залишок на 01.01.2020	4095	44 840	44 441	95 723	8 359	164 120	357 483
Чистий прибуток за 2020 рік	4100		-			2 656	2 656
Інший сукупний дохід за 2020 рік	4110						
Розподіл прибутку:							
Виплати власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	-	-
Спрямування прибутку до статутного капіталу	4205	-	-	-	-	-	-
Відрахування до Резервного капіталу	4210	-	-	-	-	0	-
Сума чистого прибутку належна до бюджету по законодавству	4215	-	-	-	-	(202)	(202)
Відрахування до додаткового капіталу	4220	-	-	-	-	0	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-
Разом змін в капіталі за 2020 рік	4295	-	-	-	-	2 454	(71 729)
Залишок на 31.12.2020	4300	44 840	44 441	95 723	8 359	92 250	285 613

ДОДАТОК Л

Таблиця Л – Інформація за сегментами ПАТ «Запоріжжяобленерго»

Пріоритетним видом сегмента є господарський сегмент - «Розподілення електричної енергії»

(тис. грн)

Показник	Розподілення електричної енергії		Нерозподілені сегменти		Дані за період, який закінчився	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Зовнішні доходи від реалізації	2 699 513	2 086 655	-	-	2 699 513	2 086 655
Валовий прибуток	346 972	202 231	-	-	346 972	202 231
Фінансові доходи при врахуванні зобов'язань за амортизованою вартістю	119 635	60 276	-	-	119 635	60 276
Фінансові витрати	(160 950)	(96 859)	-	-	(160 950)	(96 859)
Амортизація	(134 518)	(112 329)	(1 251)	(832)	(135 769)	(113 161)
Суттєві статті доходів та витрат:						
Дохід від продажу необоротних та оборотних активів	-	-	3 215	534	3 215	534
Витрати від продажу необоротних та оборотних активів	-	-	(1 709)	(123)	(1 709)	(123)
Дохід від приєднання до електромереж	132 846	64 993	-	-	132 846	64 993
Витрати від приєднання до електромереж	(7 318)	(3 722)	-	-	(7 318)	(3 722)
Дохід від опломбування/розпломбування електролічильників	2 679	2 439	-	-	2 679	2 439
Витрати від опломбування/розпломбування електролічильників	(2 431)	(2 173)	-	-	(2 431)	(2 173)
Сумісний підвіс	9 697	12 937	-	-	9 697	12 937
Відшкодування витрат за спільне використання електричних мереж	(8 791)	(12 564)	-	-	(8 791)	(12 564)
Списання безнадійної заборгованості	(41 114)	(1)	(12 905)	-	(54 019)	(1)
Нараховано резерв сумнівних боргів	(94 713)	(92 862)	-	(27 564)	(94 713)	(120 426)
Одержані штрафи, пені	31 148	136 801	-	-	31 148	136 801
Сплачені штрафи			(212 811)	(544 335)	(212 811)	(544 335)
Відшкодування раніше списаних активів	1 859	1 539	-	-	1 859	1 539
Дохід, нарахований за рахунок зменшення додаткового капіталу в сумі нарахованої амортизації від безоплатно отриманих необоротних активів	4 384	3 533	-	-	4 384	3 533
Витрати за невідпрацьований час, що не підлягають накопиченню	-	-	(20 902)	(7 862)	(20 902)	(7 862)
Сегментні активи	2 547 612	2 389 298	559 083	582 753	3 106 695	2 972 051
Сегментні зобов'язання	1 134 792	1 034 507	1 611 966	1 580 061	2 746 758	2 614 568

